

TÜRKİYE'DE SOSYAL UYUM

AYSEN ATASEVEN
ÇAĞLA BAKIŞ

E. FUAT KEYMAN'IN YÖNETİCİ ÖZETİYLE

İPM | IPC

İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ
SABANCI ÜNİVERSİTESİ KAMPUSU
İSTANBUL POLICY CENTER
AT SABANCI UNIVERSITY

TÜRKİYE'DE SOSYAL UYUM

AYSEN ATASEVEN VE ÇAĞLA BAKIŞ
E. FUAT KEYMAN'IN YÖNETİCİ ÖZETİYLE

Haziran 2018

Aysen Ataseven, çeşitli uluslararası pazar araştırma şirketlerindeki 10 yıllık deneyiminin ardından, 2014'ten bu yana bağımsız araştırma profesyoneli olarak çalışmakta ve İnsani Gelişme Vakfı (İNGEV)'e seçili araştırma projelerinde destek vermektedir.

Çağla Bakış, 25 yıl Nielsen'da ileri analiz ve data yönetimi deneyiminin ardından, 2018'de kendi alanında hizmet vermek üzere Datacredence'i kurmuştur. 2016'dan beri İNGEV'de çeşitli projelere destek vermektedir.

E. Fuat Keyman, İstanbul Politikalar Merkezi Direktörü ve Sabancı Üniversitesi Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesidir.

İstanbul Politikalar Merkezi Hakkında

İstanbul Politikalar Merkezi (İPM), demokratikleşmeden iklim değişikliğine, transatlantik ilişkilerden çatışma analizi ve çözümüne kadar, önemli siyasal ve sosyal konularda uzmanlığa sahip, çalışmalarını küresel düzeyde sürdüren bir politika araştırma kuruluşudur. İPM, araştırma çalışmalarını üç ana başlık altında yürütmektedir: İstanbul Politikalar Merkezi-Sabancı Üniversitesi-Stiftung Mercator Girişimi, Demokratikleşme ve Kurumsal Reform, Çatışma Çözümü ve Arabuluculuk. İPM, 10 yılın üzerinde, karar alıcılara, kanaat önderlerine ve paydaşlara uzmanlık alanına giren konularda tarafsız analiz ve yenilikçi politika önerilerinde bulunmaktadır. Sabancı Üniversitesi'nin önemli araştırma kurumlarından olan İPM, akademik çalışmaları da desteklemektedir. Merkez, genç akademisyen ve politika araştırmacılarına çeşitli programları aracılığıyla olanaklar sunmaktadır.

* Bu rapor, İstanbul Politikalar Merkezi Çatışma Çözümü ve Arabuluculuk Programı tarafından yürütülen "Türkiye'de Kürt Sorunu ve Kutuplaşmada Diyalog ve Sürdürülebilir Çatışma Çözümü Projesi" kapsamında İNGEV ile ortaklaşa hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	5
GİRİŞ	8
ARAŞTIRMA AMACI	8
ARAŞTIRMA YAKLAŞIMI: SOSYAL UYUM NASIL ÖLÇÜLEBİLİR?	8
SORU FORMU TASARIMI	9
SOSYAL UYUM ÖLÇÜMLEMEDE ENDEKS YAKLAŞIMI	10
ARAŞTIRMA TASARIMI	15
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ	15
ANALİZLER	16
ARAŞTIRMA BULGULARI	17
SOSYAL ETKİLEŞİMLER	17
TÜRKİYE'DE SOSYAL UYUMLULUK GÖRÜNÜMÜ	17
BAĞLANTILILIK	19
SOSYAL AĞLAR	23
ORTAK FAYDA ANLAYIŞI	27
TÜRKİYE'DE KUTUPLAŞMA	29
BİZ ALGISI – TOPLUMSAL KİMLİK GRUPLARI	29
KUTUPLAŞMA VE TOPLUMSAL GRUPLAR ARASINDAKİ GERGİNLİKLER	33
TOPLUMSAL HUZURA ETKİSİ BAKIMINDAN POLİTİKA DEĞERLENDİRMELERİ	34
TÜRKİYE'NİN EN ÖNEMLİ SORUNU	35
SONUÇ	36

YÖNETİCİ ÖZETİ

E. Fuat Keyman

Son dönemde, ekonomi, teknoloji, kentleşme gibi alanlarda yaşadığı dönüşüm süreci içinde, kutuplaşma sorununun derinleştiği, birlikte yaşam kültürünün zayıfladığı, her kimliğin kendi içinde güven hissederken, farklı kimliklere güven içinde bakmadığı bir Türkiye tablosuyla karşı karşıyayız. Türkiye, ortak değerlerin yaratılmasında, sivil topluma katılımı, farklı insanlara güvenle bakmada zayıf bir “kimlikler ülkesi” görüntüsünde. Bu anlamda, “Değerler Türkiye”sinde değil, “Kimlikler Türkiye”nde yaşıyoruz saptamasını yapabiliriz.

Bu genel saptamayı nasıl temellendirebiliriz; Hangi unsurlar Kimlikler Türkiye’sinin ortaya çıkmasına neden oluyor; Toplumsal yaşamın her alanında aynı derecede mi, yoksa farklı derecelerde mi kutuplaşma sorunu yaşanıyor? Bu sorulara yanıt verirken, önemli bir araştırma alanı da, son dönemlerde giderek ilgi uyandıran “Sosyal Uyum” [social cohesion] alanıdır. Bir ülkede toplumsal yaşam içinde genel olarak, (a) **toplumsal bağlantılılık**; (b) **sosyal ilişkiler**; ve (c) **ortak fayda anlayışı** konuları üzerinde odaklanarak yapılan sosyal uyum araştırmaları, o ülkedeki “birlikte yaşam” ve “toplumsal güven” ilişkileri ya da derecesi için önemli bulguları ortaya koymaktadır.¹ Sosyal uyumu yüksek ülkeler aynı zamanda kutuplaşmaya karşı, çatışma derecesi düşük, birlikte yaşam ve toplumsal güven dereceleri yüksek ülkelerdir.

Elinizdeki araştırma, son dönemde, güvenlik riskleri ve çatışma alanları ciddi sorunlar yaratmış Türkiye’de, sosyal uyum üzerine yapılmıştır. Yapılan araştırma

Türkiye’de sosyal uyumun orta düzeyde olduğunu göstermektedir (55/100). Aşağıda, sonraki sayfalarda ayrıntılı olarak inceleyebileceğiniz araştırma bulgularının kısa bir özeti başlıklar halinde sunulmaktadır.

- Türkiye’de, sosyal uyumun en güçlü ögesi, aidiyet duygusundan beslenen ve toplumun geri kalanıyla bağlantıda olma anlamına gelen **toplumsal bağlantılılık** (66/100). Bununla birlikte, vurgulanması gerekir ki, toplumsal bağlantılılık, farklı kimlikler arası değil, daha çok, benzer kimlikler içinde oluşmaktadır. Diğer bir deyişle, insanlar, kendilerine benzer olanlarla bağlantıdayken, her kimlik kendi içinde birbirine bağlıyken, farklı insanlar ya da farklı kimlikler arasındaki bağlantı zayıftır. Bu sorun, sosyal uyumun, ve de birlikte yaşamının, önemli bir boyutunu oluşturan “ortak fayda anlayışı” (40/100) yaratmada engel teşkil etmektedir.

Bu nokta bize, kutuplaşma ve toplumsal güven alanlarında yapılan araştırmaların bulgularına paralel nitelikte iki saptamayı yapmayı olanaklı kılmaktadır: ülkemizde, (a) toplumsal güvenin temel belirleyicisi olan farklılıklar arası güven derecesi düşükken, benzerlikler içi güven derecesi yüksektir. Bu bağlamda, Türkiye, “kimlikler Türkiye’si” niteliğindedir; (b) toplumsal uyum, istikrar, birlikte yaşama için önemli olan, ortak fayda anlayışı (40/100), sosyal kurallara uyum (39/100), ve sivil katılım (22/100) gibi alanlar yeterince gelişmemiştir.

GENEL SOSYAL UYUM ENDEKSİ → 55 (Orta Seviye)					
BAĞLANTILILIK	66	SOSYAL İLİŞKİLER	60	ORTAK FAYDA ANLAYIŞI	40
Aidiyet	80	Sağlam Sosyal Ağlar	68	Dayanışma ve Yardımseverlik	59
Kurumlara Güven	59	İnsanlara Güven	46	Sosyal Kurallara Uyum	39
Adalet Algısı	59	Çoğulculuğun Tanınması	66	Sivil Katılım	22

¹ Bu çalışmada kullanılan model, Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı (Eurofound) ve Bertelsmann Stiftung’un sosyal uyum modelinden modifiye edilmiştir. Bkz. Eurofound ve Bertelsmann Stiftung, Social cohesion and well-being in the EU, Reference no: EF1472, 25 Kasım 2014, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1472en.pdf.

- Bununla birlikte, Türkiye’de kutuplaşmanın, ağırlıklı olarak siyasal alanda, siyasi aktörler, liderler arasında yaşandığının, aynı derecede toplumsal hayata yansımadağının altını çizmeliyiz. Bu durum, araştırmamızın önemli bir bulgusu olarak ortaya çıkan, son dönemde daha da belirginleşen, ve “İktidar Taraftarları-Karşıtları” ekseninin, etnik eksenden sonra sosyal uyuma engel ikinci öge olarak ortaya çıkmasında gözlemlenmektedir. Sosyal uyumun önündeki üç temel öge, (a) Etnik eksen (10 üzerinden 7.2); (b) Siyasal eksen (10 üzerinden 7.0; ve (c) Dindarlar-Laikler eksenini (10 Üzerinden 6.2) olarak ortaya çıkmaktadır. İktidar taraftarları-karşıtları ilişkisinin, yani siyasal ekseninin, ikinci temel engel konumuna yükselmesi, bir taraftan, güçlü iktidar-zayıf muhalefet ilişkisine bağlı olarak normal görülebilir, ama esas önemli olan, siyasal eksenin sosyal uyumun gelişmesinin önünde ikinci güçlü engel olarak görülmesidir. Bu sonuç, hem kutuplaşma sorununun esas olarak siyasal alanda, siyasal aktörler arasında yaşandığı bulgusuyla bağlantılıdır, hem de, toplumsal uyumun ve birlikte yaşamın güçlenmesinde, esas çabanın siyasi aktörler tarafından ve siyasal alan içinde yapılmasının önemini ortaya koymaktadır.
- Türkler-Kürtler (etnik alan), İktidar Taraftarları-Karşıtları (siyasal alan) ve Dindarlar-Laikler (laiklik alanı) arasında düşünülen gerginlikler ve kutuplaşma gündelik hayatta, siyasal alanda yaşandığı gibi yaşanmıyor. Her ne kadar, benzer kimlikler, yaşam tarzları, gruplar içi güven fazla, buna karşın farklılıklar arası “genel güven” az olsa da, farklı kimlik hakları ve özgürlükleri ya da yaşam tarzları sosyal uyumun önündeki temel sorunlar arasında görülüyor. Örneğin, Kürt kökenli vatandaşlarımızın hakları ve özgürlükleri temelinde düşünülen Kürt Sorunu (%4) ya da Laiklik (%1), Mülteciler/Suriyeli Göçmenler (%4), Çevre Sorunları (%4), Kent Sorunları (%1) ile birlikte, sosyal uyumun önündeki sorunlarda son sıralarda yer alıyorlar. Bu bağlamda, kutuplaşma sorununu düşünürken, toplumsal yaşam-siyasal alan ayırımını yapmanın ve ikincinin kutuplaşmanın yaşandığı ve derinleştiği temel alan olduğu saptamasını yapmanın önemli olduğunu, sosyal uyum önündeki engellere bakarak söyleyebiliriz.
- Sosyal uyumun önündeki üç temel engel olarak, Güvenlik/Terör (34%), Ekonomi/İşsizlik/Yoksulluk (27%), ve Adalet/Hukukun Üstünlüğü (8%) öne çıkmaktadır. Bu engeller, aynı zamanda, farklı araştırmaların da gösterdiği gibi, Türkiye’nin üç temel sorununa da tekabül etmektedir. Güvenlik-Ekonomi temel sorun alanları ve sosyal uyum önündeki temel engellerdir. Bu alanlardan sonra, Hukuk alanı (adalet sorunu) gelmektedir. Araştırmaya katılanlar tarafından belirlenen bu sonuç ile 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Hendek Savaşları sonrası Türkiye’de yapılan kamusal tartışmanın odaklandığı sorunlar örtüşmektedir.
- Bu genel sonuçlara ek olarak, ve bu sonuçları destekler nitelikteki bulguları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;
  - Uzun bir dönemdir seçimle gelmiş hükümetin güçlü olduğu ülkemizde, hala, insanlar siyasi aktörlere ve siyasal alana değil, başta Ordu (73%) ve Polis (72%) olmak üzere, Hastanelere (64%), dolayısıyla **güvenlik ve sağlık kurumlarına güvenmektedirler**;
  - Araştırma sonuçları, ülkemizde, sivil katılım (22/100) ve sosyal kurallara uyumun (39/100) düşük olduğunu gösteriyor. Bu iki nokta bize, genel güven ve birlikte yaşama inşası için çok önemli olan, ve sivil toplumun güçlenmesiyle oluşan “sosyal sermaye”nin ülkemizde hala zayıf olduğunu söylüyor.
  - Türkiye toplumunda benimsenmiş en kapsayıcı kimlik olarak “**Türkler**” karşımıza çıkıyor. Toplumun %80’i her zaman ve sık sık kendini “Türk” olarak tanımlıyor;
  - Bununla birlikte, ülkemizde, **kimlikler** dinamik ve daha önemlisi **geçişken**: örneğin, kendi genel kimliklerini “Dindarlık” içinde görenlerin %66’sı kendilerini “Atatürkçüler” içinde, %60’ı ise “Laikler” içinde görüyor. Bu bulgu, aynı zamanda, kutuplaşma sorununun, toplumsal yaşama siyasal yaşamdan çok daha az yansıdığını gösteriyor; ve son bir nokta olarak,
  - Toplumda, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası “Devletin Yeniden İnşası” (%47) ve Terörle Mücadele (%46) için uygulanan politikalara destek yüksek.

Tüm bu sonuçlar içinde:

- İnsanları, güvenlik ve ekonomi alanlarındaki olumsuz gelişmelerden endişe ve korku temeline etkilenen; yalnızca kendisine benzer olanlara güven duyan; sivil katılım ve ortak değer yaratma noktasında zayıf olan; bununla birlikte, toplumsal alanda, birlikte yaşamaya ve sosyal uyuma kapalı olmayan;
- Kutuplaşma ve birlikte yaşama sorunlarının hem kaynağı, hem de çözümünün siyasal alan ve siyasi aktörler olduğu bir ülkede yaşadığımızı söyleyebiliriz.

Türkiye’de, kutuplaşma ve güven üzerine yapılan çalışmalarla birlikte, bu çalışmaların bulgularıyla paralellik gösteren bulgular üreten “sosyal uyum” çalışmalarını da geliştirmemiz gerekmektedir. Demokratik, **Birlikte Yaşama** kültürü yüksek, **Ekonomik** olarak dinamik, ve **Toplumsal Güven** içinde bir Türkiye için, **Kimlikler Türkiye’sinden Değerler Türkiye’sine** geçmek zorunda olduğumuz bu noktada, sosyal uyum üzerine yapılan çalışmaları geliştirmeliyiz. Elinizdeki çalışma, bundan sonra daha kapsamlı ve derinlemesine inceleyeceğimiz sosyal uyum alanında yaptığımız ilk çalışmadır. Faydalı ve önemli olduğuna inandığımız bu çalışmamızı ilginize sunuyoruz.

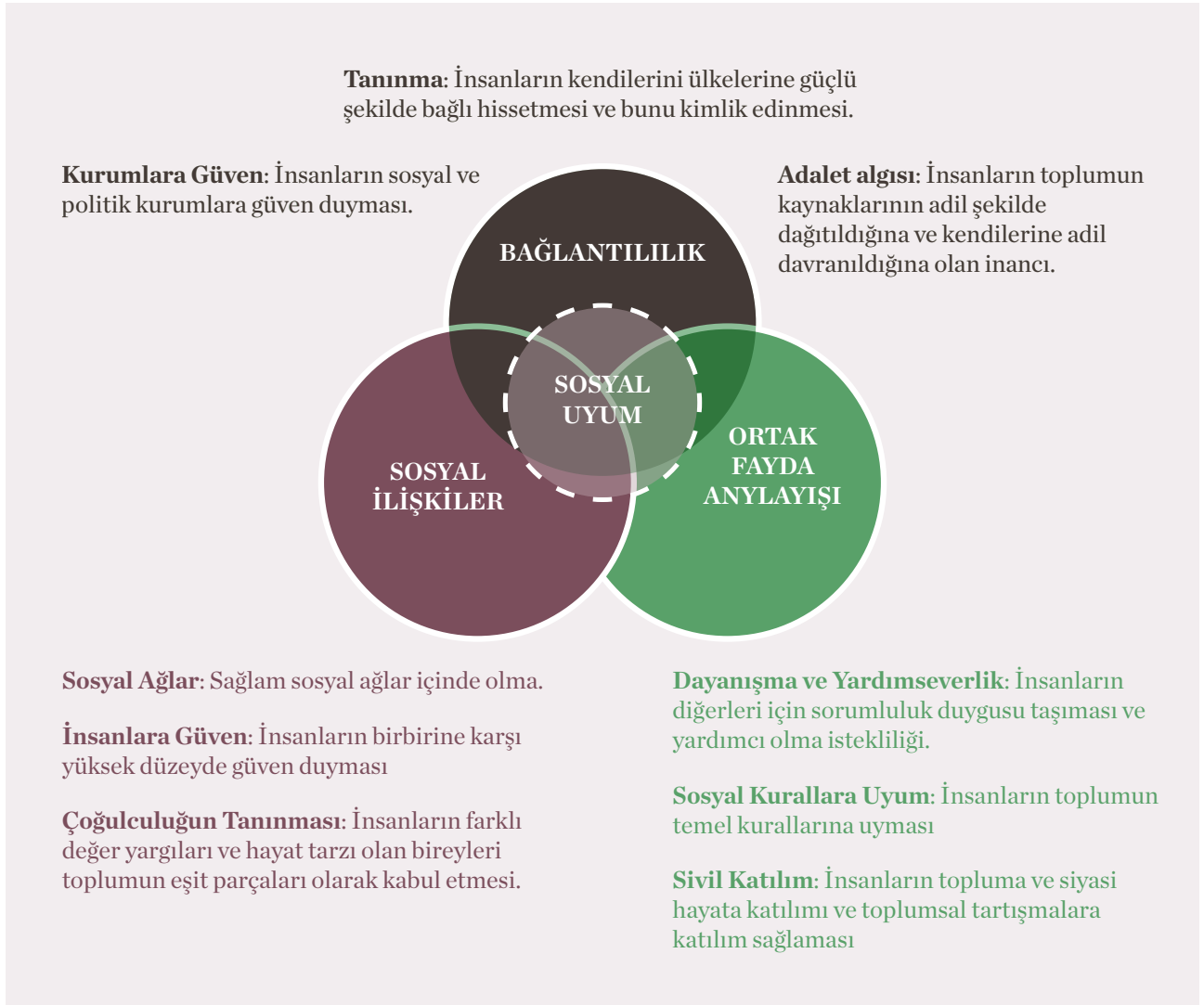
GİRİŞ

ARAŞTIRMA AMACI

Araştırma, siyasi kutuplaşmanın arttığı tespit edilen son dönemde, Türkiye toplumunun sosyal uyum düzeyini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, konuyu daha net anlamak için, bir “Sosyal Uyum Endeksi” hesaplamak hedeflenmiştir.

ARAŞTIRMA YAKLAŞIMI: SOSYAL UYUM NASIL ÖLÇÜLEBİLİR?

Araştırma yaklaşımında sosyal uyum, kavramsal çerçevesine bağlı kalarak, üç ana başlık altında incelenmiştir: Bağlantılılık, Sosyal İlişkiler ve Ortak Fayda Anlayışı.² Buna göre sosyal uyuma konu olan olgular her bir konu başlığında belirlenmiş ve buradan hareketle soru setleri oluşturulmuştur.

² Bu çalışmada kullanılan model, Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarını İyileştirme Vakfı (Eurofound) ve Bertelsmann Stiftung'un sosyal uyum modelinden modifiye edilmiştir. Bkz. Eurofound ve Bertelsmann Stiftung, Social cohesion and well-being in the EU, Reference no: EF1472, 25 Kasım 2014, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1472en.pdf.

Soru Formu Tasarımı

Soru formu tasarlanırken, sosyal uyumun bileşenleri üç ana başlıkta ele alınmıştır:

1. Bağlantılılık

Bağlantılılık bileşeni altında, bireylerin topluma olan aidiyet düzeyi, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyma düzeyi ve kurumlara duyulan güven konuları ele alınmıştır.

2. Sosyal İlişkiler

Sosyal İlişkiler bileşeni altında, esnek ve sağlam sosyal ağlar içinde olmak, insanlara güven duyma düzeyi ve çoğulculuğun tanınması konuları ele alınmıştır.

3. Ortak Fayda Anlayışı

Ortak Fayda anlayışı bileşeni altında, toplumdaki dayanışma / yardımlaşma düzeyi, toplumsal hayatı düzenleyen kurallara uyma alışkanlığı ve sivil toplum veya siyaset yolu ile sivil katılımçılık konuları ele alınmıştır.

Araştırma akışı içinde, bireylerin hangi sosyal ağlar içerisinde nasıl ilişkiler içinde olduğu incelenmiş, ardından sosyal uyuma yönelik kavramsal çerçeveye ait konular sorgulanmıştır. Takiben, Türkiye'deki toplumsal gruplar – kimlik grupları- kutuplaşma eksenleri, kutuplaşmanın düzeyi, uygulanan politikaların toplumsal huzura etkileri ve bir arada yaşamının önündeki sorunlar incelenmiştir.

Uygulama Notu: Araştırma kapsamında tüm sorular görüşülen herkese sorulmuştur. Tüm soruların cevap bazı 1514'tür.

Sosyal Uyum Ölçümlemede Endeks Yaklaşımı

Endeks oluştururken, iki aşamalı hesaplama yöntemi uygulanmıştır. Birinci aşamada, sosyal uyuma konu olan ana bileşen endeksleri hesaplanmıştır. İkinci aşamada ise ana bileşenlerden hareketle genel endeks skoru hesaplanmıştır.

Sosyal Uyum Endeksi'ni oluşturan ana bileşenler ve onların alt bileşenleri, tema grupları, soru ifadeleri ve veri tipleri aşağıdaki gibidir:

1. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
1. Bağlantılılık	1.1 Aidiyet	Topluma olan aidiyet duygusu	Türkiye'de yaşadığınız toplumsal deneyimleri düşünecek olursanız, genel olarak topluma olan aidiyet duygunuzu nasıl ifade edersiniz?	Aidiyet Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.1 Aidiyet	T.C vatandaşı olmaktan gurur duyma	Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan ne derece gurur duyuyorsunuz?	Gurur Duyma Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Diyanete güven	Diyanet	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Mahkemelere güven	Mahkemeler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	İktidara güven	Ankara'daki iktidar	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Siyasi partilere güven	Genel olarak siyasi partiler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	TBMM'ne güven	Parlamento yani Büyük Millet Meclisi	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Devlet memurlarına/ bürokratlara güven	Devlet memurları, bürokratlar	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Orduya güven	Ordu	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Polise güven	Polis	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Basına (Gazete/ dergi) güven	Basın (gazeteler,dergiler)	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Sosyal medyadaki haberler güven	Sosyal medyadaki haberler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	İnternet gazetelerine güven	İnternet gazetelerindeki haberler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	TV'lere güven	Televizyonlar	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	İşçi sendikalarına güven	İşçi sendikaları	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Üniversitelere güven	Üniversiteler	Güven Düzeyi

1. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Büyük şirketlere güven	Büyük şirketler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	STK'lara güven	Vakıf, dernek gibi sivil toplum örgütleri	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Hastanelere güven	Hastaneler	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.2 Kurumlara Güven	Bankalara güven	Bankalar	Güven Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Gelir Adaleti	Türkiye'de insanlar arasında adil bir gelir dağılımı var.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Adil Vergilendirme	Türkiye'de vergi yükü insanlar arasında adil bir şekilde dağıtılıyor.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Kamu Harcamalarına Güven	Türkiye'de toplanan vergilerin nasıl harcadığı ile ilgili kuşkularım var.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Fırsat Eşitliği	Türkiye'de sıkı çalışırsan sonunda karşılığını alırsın.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Liyakat	Türkiye'de devlet kadrolarında, alanında uzman/ işinin ehli olan kişiler görevlendirilir.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Bölgesel Fırsat Eşitliği	Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan insanlar aynı fırsatlara sahiptir.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Gelir Adaleti	Türkiye'de masa başı (zihin gücü ile) çalışanlar ile, beden/ kol gücü ile çalışanların kazançları arasında haksız yere çok fark var.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Cinsiyet Eşitliği	Türkiye'de çalışma hayatında kadınlar erkeklerle eşit koşullarda değerlendirilir.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Engelliler Katılım/ Kamu	Engellilerin sosyal hayata katılması için şehir içi ulaşımda yeterli altyapı bulunuyor.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Kadın/ Pozitif Ayrımcılık	Türkiye'de Kadınların sosyal hayata katılımını kolaylaştıracak teşvikler uygulanmalıdır.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Kadın/ Çalışma Hayatı	Kadınların aktif olarak iş hayatında yer alması gerektiğine inanıyorum.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Kadın/ Siyasete Katılım	Kadınların aktif olarak siyasi faaliyette olması gerektiğine inanıyorum.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Kadın/ Aile İçi	Kadınların esas olarak aile ve çocuk yetiştirmeye zaman ayırması gerekir.	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Ekonomik Ayrımcılık	Geçtiğimiz 12 ay içinde ekonomik durumunuz yüzünden bir ayrımcılığa ya da kötü muameleye maruz kaldınız mı?	İfadeye Katılım Düzeyi
1. Bağlantılılık	1.3 Adalet Algısı	Diş Görünüm	Geçtiğimiz 12 ay içinde giyim tarzınız ya da dış görünümünüz yüzünden bir ayrımcılığa ya da kötü muameleye maruz kaldınız mı?	İfadeye Katılım Düzeyi

2. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Aile Bağları	Çekirdek aileniz ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Akraba Bağları	Akrabalarınız ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	İş Çevresi	İş çevreniz / meslektaşlarınız ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Komşular/ Bina-Site	Komşularınız (bina, apartman, site komşuları) ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Komşular/ Semt-Mahalle	Semt / mahalle sakinleri ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Hemşeriler	Hemşehrileriniz ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Arkadaşlar	Arkadaşlarınız ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Dini İnanç Grupları	Dini inanç/ tarikat/ mezhep grupları ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Hobi Grupları	Hobi grupları (gezi, spor, gün grupları gibi) ile ilişkiniz ne düzeyde?	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Gönüllü Topluluklar	Gönüllü topluluklar ile ilişkiniz ne düzeyde? (yardım kurumları veya dernek, vakıf çevreleri gibi)	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Politik Çevre	Politik çevreler- hak arayan gruplar ile ilişkiniz ne düzeyde? (siyasi parti, sendika ve diğer düşünce/ eylem grupları gibi)	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.1 Sosyal Ağlar	Kuşaklar Arası İlişki ve Sıcaklığı	Aile çevrenizde yaş kuşakları arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz? 10- Çok yakın ve sıcak, 1- Çok uzak ve soğuk olacak şekilde, 1 ile 10 arasında bir puan vererek cevaplayabilirsiniz.	Sıcaklık Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.2 İnsanlara Güven	İnsanlara Güven	Şimdi biraz güven duygusu hakkında konuşalım. Sizce genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Yoksa "insanların çoğuna güvenilmez, dikkatli olmak gerekir" diye mi düşünüyorsunuz?	Puanlanmış Veri
2. Sosyal İlişkiler	2.2 İnsanlara Güven	Türkiye İnsanına Güven	Türkiye'deki insanları genel olarak ne derece güveniyorsunuz?	Güven Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.2 İnsanlara Güven	Kalabalıkta Güvenlik	Yaşadığınız şehirde toplu taşımada, çarşı pazar gibi kalabalık alanlarda kendinizi güvende hissediyor musunuz? Evet/ hayır?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.2 İnsanlara Güven	Gece Sokakta Güvenlik	Yaşadığınız şehirde gece sokakta tek başına yürümekten tedirgin olur musunuz? Evet/ hayır?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.2 İnsanlara Güven	Fiziksel Saldırı Güvenlik	Yaşadığınız şehirde sokakta fiziksel saldırıya uğramaktan endişe duyuyor musunuz? Evet/ hayır?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	İç Göç/ Kabul	Türkiye'de bir şehirden başka bir şehre göç etmiş insanlar, nereli olursa ne olursa olsun toplum içinde kendilerine yer bulurlar.	Katılım Düzeyi
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık / Etnik Kimlik	Farklı etnik kimliklerden kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)

2. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Mezhep	Farklı mezheplerden kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Dini Grup/ Tarikat	Bir dini gruba (tarikata) bağlı kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Mülteciler	Mülteciler (Örneğin Suriyeli göçmenler)	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Muhafazakârlar	Muhafazakâr kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Cinsel Yönelim	Eşcinsel kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Hayat Tarzı	Bekâr / tek başına yaşayanlar	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Hayat Tarzı	Evlenmeden birlikte yaşayan çiftler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Hemşeriler	Hemşehrilerininiz	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Komşuluk etmeye açıklık/ Hayat Tarzı	Alkol kullanan kimseler	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Etnik Kimlik	Farklı etnik kimliklerden kimselerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Mezhep	Farklı mezheplerden kimselerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Tarikat	Bir dini gruba (tarikata) bağlı kimselerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Gayrimüslim	Azınlıklar/ Gayrimüslimlerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Mülteciler	Mültecilerin çocukları ile? (Örneğin Suriyeli göçmenlerin çocukları)	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Siyasi Görüş	Sizden farklı siyasi görüşe sahip kişilerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Eşcinseller	Eşcinsel kimselerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Hemşehriler	Siyasi sebeplerle yargılanan kişilerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Çocuklar arası arkadaşlık/ Avrupalılar	Farklı milletlerden kişilerin çocukları ile	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Alışveriş edilen yer seçimi/ Siyasi Görüş	Siyasi görüşü	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Alışveriş edilen yer seçimi/ Mezhep	Mezhebi	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Alışveriş edilen yer seçimi/ Etnik Kimlik	Etnik kökeni (Türk, Kürt .. vb)	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Alışveriş edilen yer seçimi/ Kadına Davranış	Kadınlara olan davranışı	Olumlu/ Olumsuz (Puanlandırılmış Veri)

2. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Etnik Kimlik	Geçtiğimiz 12 ay içinde etnik kimliğiniz sebebiyle bir ayrımcılığa ya da kötü muameleye maruz kaldınız mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Dini İnanç/ Mezhep	Geçtiğimiz 12 ay içinde dini inanıcınız veya mezhebınız sebebiyle bir ayrımcılığa ya da kötü muameleye maruz kaldınız mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Siyasi Görüş	Geçtiğimiz 12 ay içinde siyasi görüşünüz sebebiyle bir ayrımcılığa ya da kötü muameleye maruz kaldınız mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
2. Sosyal İlişkiler	2.3 Çoğulculuğun Tanınması	Sözlü- Fiziksel Şiddet	Geçtiğimiz 12 ay içinde toplum içinde, örneğin sokakta, alışverişte, toplu taşımada veya trafikte, sözlü ya da fiziksel şiddete maruz kaldınız mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)

3. ANA BİLEŞEN	ALT BİLEŞEN	TEMA	SORU	VERİ TİPİ
3. Ortak fayda anlayışı	3.1 Dayanışma ve Yardımseverlik	Tüketici Hakları	Türkiye'de alışverişlerde ayıplı ürün satışı veya iade gibi konularda tüketici hakları korunur.	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.1 Dayanışma ve Yardımseverlik	Engeliler Katılım/ Toplum	Türkiye'de insanlar engelli insanlara karşı destekleyici ve yardımseverdir.	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.1 Dayanışma ve Yardımseverlik	Hayır İşlerine Bütçe Ayırma	Bir yıllık kazancınızın içinden hayır işleri için veya ihtiyaç sahiplerine destek olmak üzere bütçe ayırır mısınız? Yani sadaka verir misiniz?	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.1 Dayanışma ve Yardımseverlik	Yakın Çevre Dayanışma/ İşsizlik	İşsizlik gibi zor günlerde size destek olabilecek yakınlarınız/ tanıdıklarınız var mı?	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.1 Dayanışma ve Yardımseverlik	Yakın Çevre Dayanışma/ Hastalık	Hastalık durumunda size bakabilecek yakınlarınız/ tanıdıklarınız var mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
3. Ortak fayda anlayışı	3.2 Sosyal Kurallara Saygı	Rüşvet	Türkiye'de rüşvet vererek ayrıcalıklı muamele görebilirsiniz.	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.2 Sosyal Kurallara Saygı	Trafik Kurallarına Uyum	Türkiye'de insanlar fırsat buldukça trafik kurallarını ihlal ederler.	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.2 Sosyal Kurallara Saygı	Kural İhlali	Türkiye'de insanlar genellikle kendi çıkarlarına uygun olduğu sürece kuralları ihlal etmeye yatkındır.	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.2 Sosyal Kurallara Saygı	Günlük Hayatta Saygı	Türkiye toplumunda insanlar günlük hayatta birbirine karşı saygılıdır	Katılım Düzeyi
3. Ortak fayda anlayışı	3.3 Sivil Katılım	Demokratik Katılım/ Temsiliyet	Türkiye siyasetinde görüşlerinizin sağlıklı bir şekilde temsil edildiğini düşünüyor musunuz?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
3. Ortak fayda anlayışı	3.3 Sivil Katılım	Siyasi Partiye Üyelik	Herhangi bir siyasi partiye veya siyasi harekete üye misiniz?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
3. Ortak fayda anlayışı	3.3 Sivil Katılım	Sosyal Medyada Politik Görüş Paylaşımı	Politik görüşlerinizi sosyal medyada diğer insanlarla paylaşıyor musunuz?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
3. Ortak fayda anlayışı	3.3 Sivil Katılım	Sivil Topluma Katılım	Son 12 ay içerisinde dernek, vakıf gibi bir sivil toplum örgütüne bağlı olarak veya gönüllü çalışma ile destek oldunuz mu?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)
3. Ortak fayda anlayışı	3.3 Sivil Katılım	Ürün/ Şirket Boykotu	Son 12 ay içerisinde bir ürün veya şirket boykotuna katıldınız mı?	Evet/Hayır (Puanlandırılmış Veri)

ARAŞTIRMA TASARIMI

Araştırma Yöntemi ve Örneklem Seçimi

Örneklem planı tabakalı örnekleme yöntemi ile hazırlanmıştır. Buna göre İBBS 2. Düzey’de 26 alt bölgeyi temsil edecek 26 il seçilmiştir. Örneklem dağılımı, alt

bölgelerin nüfus oranları dikkate alınarak planlanmıştır. Seçilen 26 ilde, 18 yaş üstü kadın ve erkeklerle toplam 1514 yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan iller ve görüşme adetleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

BÖLGE KODU	BÖLGE İSMİ	İLLER	GÖRÜŞME ADEDİ (N)	BÖLGE TOPLAM (N)	BÖLGE (%)
TR1	İstanbul	İstanbul	296	296	20%
TR2	Batı Marmara	Tekirdağ Balıkesir	37 29	66	4%
TR3	Ege	İzmir Aydın Manisa	86 56 52	194	13%
TR4	Doğu Marmara	Bursa Kocaeli	74 72	146	10%
TR5	Batı Anadolu	Ankara Konya	122 48	170	11%
TR6	Akdeniz	Antalya Adana Hatay	54 77 50	181	12%
TR7	Orta Anadolu	Kırıkkale Kayseri	35 38	73	5%
TR8	Batı Karadeniz	Zonguldak Kastamonu Samsun	19 18 56	93	6%
TR9	Doğu Karadeniz	Trabzon	52	52	3%
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum Ağrı	20 23	43	3%
TRB	Ortadoğu Anadolu	Malatya Van	38 25	63	4%
TRC	Güneydoğu Anadolu	Gaziantep Diyarbakır Mardin	48 55 34	137	9%
TOPLAM			1514	1514	100%

Hata payı: %95 güven aralığında +/- % 2,49, yüzde 99 güven aralığında +/- % 3,27. (Hata payları 18 yaş üstü nüfus temel alınarak hesaplanmıştır.)

Yöntem: Araştırma hanelerde bilgisayar destekli yüz yüze görüşmeler (CAPI) yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, seçilen iller için demografik dağılım (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) oranları takip edilerek gerçekleştirilmiştir.

Zamanlama: Görüşmeler 10 Ocak 2018- 8 Şubat 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleşen Örneklem Yaş & Cinsiyet Dağılımı: Araştırmada yaş ve cinsiyet dağılımları aşağıdaki gibidir:

YAŞ GRUBU	(N)	%	CİNSİYET	(N)	%
Gençler (18-34)	607	%40	Kadın	744	%49
Orta yaş (35-49)	454	%30	Erkek	770	%51
İleri yaş (50-65+)	453	%30	Genel Toplam	1514	%100
Genel Toplam	1514	%100			

Analizler

Veri Puanlama Sistemi

Sosyal Uyum Endeksi'nin, 0 ile 100 aralığında olması hedeflenmiştir. Bu sebeple veriler aşağıdaki gibi puanlandırılmıştır:

- Beşli ölçekte sorulan sorular, ifadenin sosyal uyuma katkısının negatif ya da pozitif olması göz önünde tutularak, 5=100, 4=75, 3=50, 2=25 ve 1=0 puan alacak şekilde puanlanmıştır.
- Onlu ölçekte sorulan sorular, ölçek kaydırma yöntemi ile 0 ile 100 arasına çekilmiştir. İfadenin sosyal uyuma katkısının negatif ya da pozitif olması göz önünde tutularak hesaplama ya dâhil edilmişlerdir.
- Evet/hayır soruları için, ifadenin sosyal uyuma katkısının negatif ya da pozitif olması göz önünde tutularak, Pozitif katkı=100, Negatif katkı=0 olarak puanlanmıştır.
- Cevap yok/ Fikrim yok/ Bilgim yok/ İlişkim yok cevapları endeks hesaplamasından muaf tutulmuştur.

Endeks Hesaplama Yöntemi

Sosyal Uyum Endeksi kademeli olarak aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

- Yapılan tematik gruplamalar esas alınarak, puanlandırılmış verilerin aritmetik ortalaması alınarak, öncelikle alt bileşenler, daha sonra ana bileşenler ve buradan hareketle de genel sosyal uyum endeksi hesaplanmıştır.
- Alt bileşenlerin her birisi ana bileşen endeksine eş düzeyde etki etmektedir.
- Aynı şekilde, ana bileşenlerin her birisi de Genel Sosyal Uyum Endeksi'ne eş düzeyde etki etmektedir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

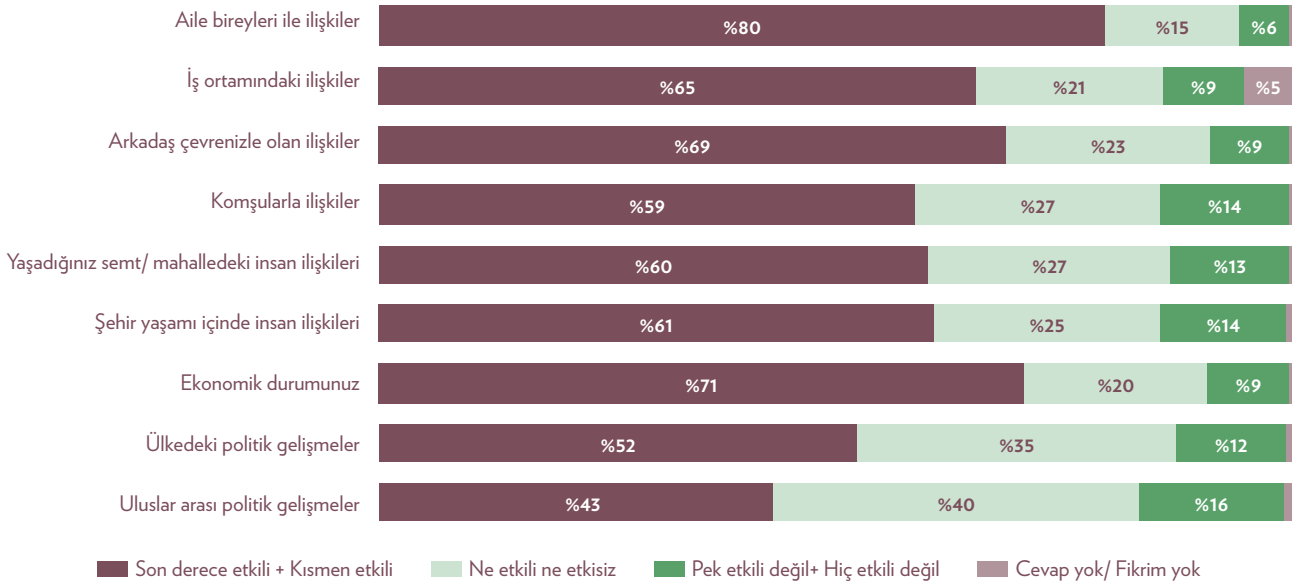
SOSYAL ETKİLEŞİMLER

Toplumdaki bireylerin moralleri en çok aile ilişkileri ve ekonomik durumlarına bağlı görünüyor. Ülkedeki politik gelişmeler toplumun %52'sinin haleti ruhiyesine etki ederken, %35'lik kesimin morali üzerinde belirgin

bir etkisi olmuyor, %12'si için ise hiç etkisi olmuyor. Uluslararası politik gelişmelerden etkilenenlerin oranı %43, %40'ı belirgin bir şekilde etkilenmiyor, %16'sı ise hiç etkilenmediğini ifade ediyor.

Sosyal Etkileşimler

..... ile ilişkilerin bireylerin morali üzerindeki etkisi

TÜRKİYE'DE SOSYAL UYUMLULUK GÖRÜNÜMÜ

Hesaplanan sosyal endeks skoru, 0 ile 100 arasındadır ve aşağıdaki cetvelde gösterilen şekilde değerlendirilmiştir.

ENDEKS SKORU	İFADE ETTİĞİ SOSYAL UYUM DÜZEYİ
100-80	Çok Yüksek
60-79	Yüksek
40-59	Orta Seviye
20-39	Düşük
0-19	Çok Düşük

Buna göre Türkiye toplumu genelinde Sosyal Uyum Endeksi skoru 100 üzerinden 55'tir ve sosyal uyum düzeyinin orta seviyede olduğuna işaret etmektedir.

GENEL SOSYAL UYUM ENDEKSİ → 55 (Orta Seviye)					
BAĞLANTILILIK	66	SOSYAL İLİŞKİLER	60	ORTAK FAYDA ANLAYIŞI	40
Aidiyet	80	Sağlam Sosyal Ağlar	68	Dayanışma ve Yardımseverlik	59
Kurumlara Güven	59	İnsanlara Güven	46	Sosyal Kurallara Uyum	39
Adalet Algısı	59	Çoğulculuğun Tanınması	66	Sivil Katılım	22

Türkiye'de sosyal uyumu pozitif besleyen en önemli bileşenin bağlantılılık düzeyi (66) olduğu anlaşılıyor. Bağlantılılığı pozitif besleyen temel konu ise aidiyet duygusu ve bu konu skor olarak da çok yüksek düzeyde (80). Bununla birlikte, aynı başlık altında incelenen kurumlara güven (59) ve adalet algısı (59) skorları daha düşük ve orta düzeyde.

Sosyal ilişkiler, sosyal uyuma katkı seviyesi açısından ikinci sırada yer alıyor ve skoru (60) yüksek düzeyde. Alt bileşen skorları incelendiğinde, bireylerin sağlam sosyal ağlar içinde olduğu (68), toplum içinde farklılıkların yüksek düzeyde kabul edildiği (66), bununla beraber insanlara duyulan güvenin orta (46) seviyede olduğu anlaşılıyor.

Toplumdaki ortak fayda anlayışı diğer iki bileşene göre daha düşük düzeyde ve skoru orta seviyenin alt sınırında (40). Toplumun dayanışmacı ve yardımsever yapısı, orta seviyenin üst sınırında bir skor ile (59) kendini gösteriyor. Bununla birlikte, toplumsal hayatı düzenleyen sosyal kurallara uymak (39) ve insanların toplumsal tartışmalara ve siyasi hayata katılımı (*sivil katılım*) konusunda (22) skorlar düşük seviyede.

Genel Sosyal Uyum Endeksi sonuçlarının demografik düzeyde detayları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre cinsiyet, yaş ve eğitim gruplarına göre sosyal uyum endeksi anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bölgesel olarak incelendiğinde, Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde, bağlantılılık alt endeksine bağlı olarak Sosyal Uyum Endeksi yüksek seviyede, diğer bölgelerde orta düzeydedir.

Sosyal uyumun ana bileşenleri içinde en düşük olan "ortak fayda anlayışı", cinsiyet, yaş ve eğitim durumuna göre farklılaşmamıştır. Bununla birlikte 18-34 yaş grubundakiler, endeks cetveline göre "düşük" seviyededir (39 puan).

Ortak fayda anlayışındaki düşük alt endeks değerleri, İstanbul (TR1) bölgesi hariç 40 puan ve altında skorlara sahiptir.

	GENEL SOSYAL UYUM ENDEKSİ	1. Bağlantılılık	2. Sosyal İlişkiler	3. Ortak Fayda Anlayışı
Toplam	55	66	60	40
CİNSİYET				
Kadın	55	66	60	40
Erkek	56	66	61	40
EĞİTİM DURUMU				
İlkokul mezunu ve altı (0-5 yıl)	56	66	61	40
İlköğretim -Ortaokul /Lise ve Dengi Meslek Okulu	55	66	60	40
Üniversite ve üzeri	56	67	59	40
YAŞ GRUPLARI				
18-34	55	67	59	39
35-49	55	66	60	40
50+	56	67	61	41
BÖLGELER				
İSTANBUL- TR1	57	67	60	45
BATI MARMARA-TR2	54	65	61	38
EGE-TR3	57	65	67	39
DOĞU MARMARA-TR4	54	65	58	39
BATI ANADOLU-TR5	54	65	56	40
AKDENİZ-TR6	53	63	59	36
ORTA ANADOLU-TR7	56	68	61	38
BATI KARADENİZ-TR8	53	63	56	40
DOĞU KARADENİZ-TR9	58	72	63	39
KUZEYDOĞU ANADOLU-TRA	63	80	77	33
ORTADOĞU ANADOLU-TRB	58	71	66	37
GÜNEYDOĞU ANADOLU-TRC	54	68	54	40

Şimdi bu endeksi oluşturan ana ve alt bileşenlerin detaylı sonuçlarını görelim.

Bağlantılılık

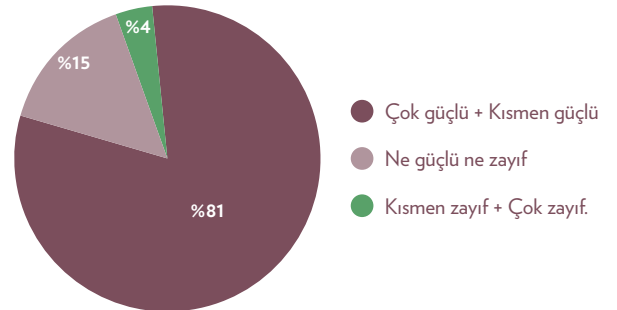
Toplumsal bağlantılılık konusu, aidiyet, kurumlara güven ve adalet algısı alt başlıklarında ele alınmıştır.

Aidiyet Düzeyi

Türkiye toplumunun %81'i kendini topluma güçlü şekilde ait hissetmektedir. Aidiyet bağı zayıf olanların oranı ise sadece %4.

Soru: Türkiye’de yaşadığınız toplumsal deneyimleri düşünecek olursanız, genel olarak topluma olan aidiyet duygunuzu nasıl ifade edersiniz?

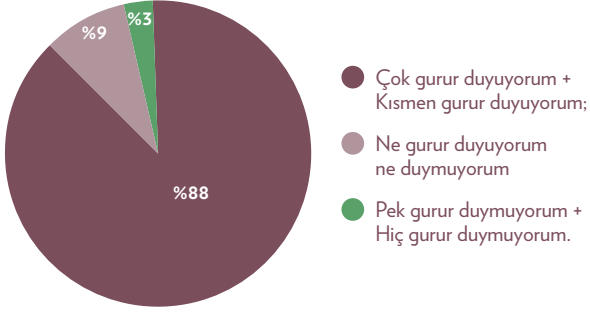
Aidiyet Düzeyi

Toplumun %88'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duymaktadır. Gurur duymayanların oranı ise sadece %3.

Soru: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan ne derece gurur duyuyorsunuz?

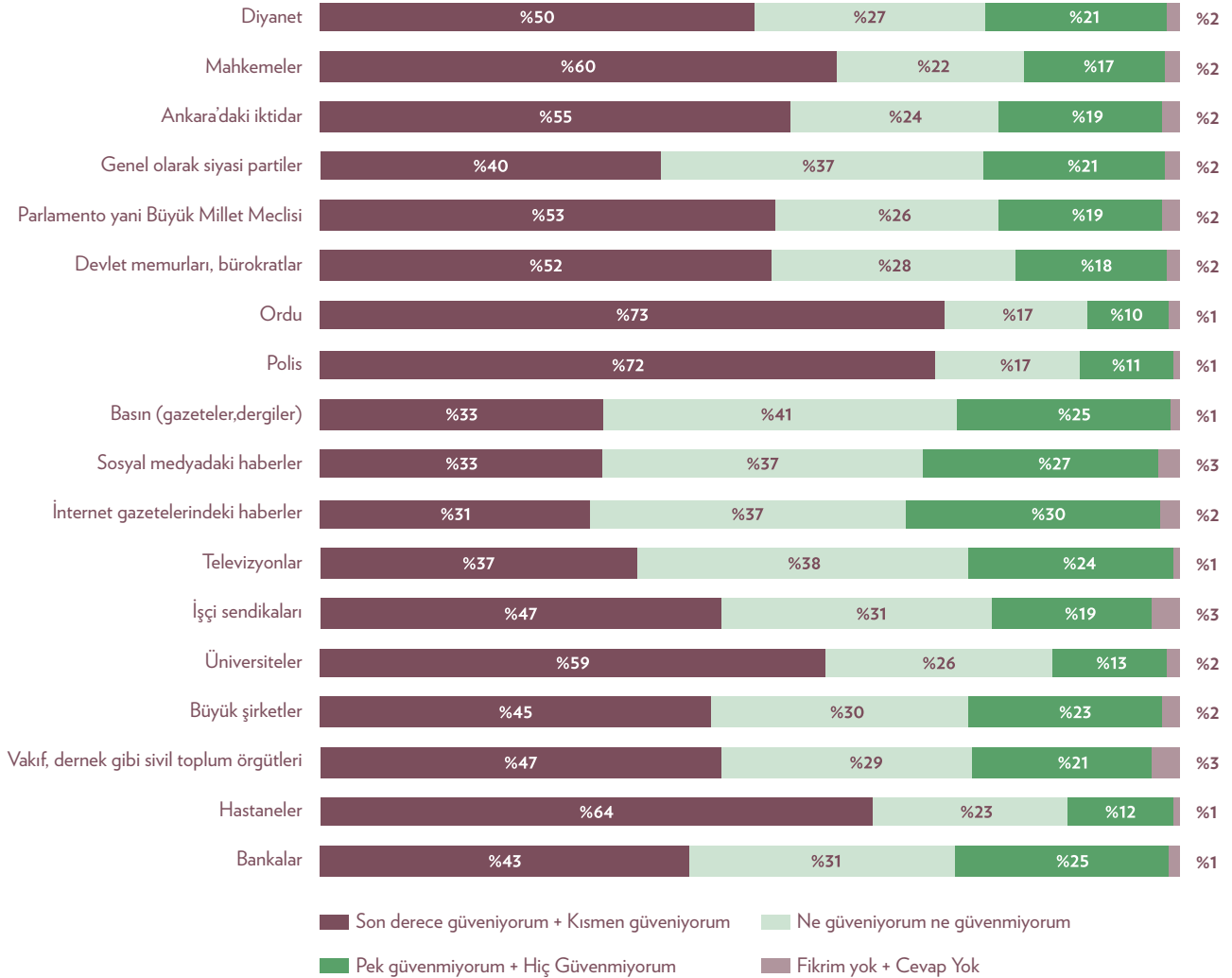
TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyma

Kurumlara Güven Düzeyi

Değerlendirilen kurumlar içerisinde en çok güvenilen kurumlar ordu ve polis teşkilatı olmuştur. En az güvenilenler ise medya kurumları oldu. Siyasi partilere güven duyanların oranı %40. TBMM' güvenenlerin oranı %53, Ankara'daki iktidara güvenenlerin oranı %55 düzeyindedir. Mahkemelere güvenenlerin oranı ise %60'tır.

Kurumlara Güven

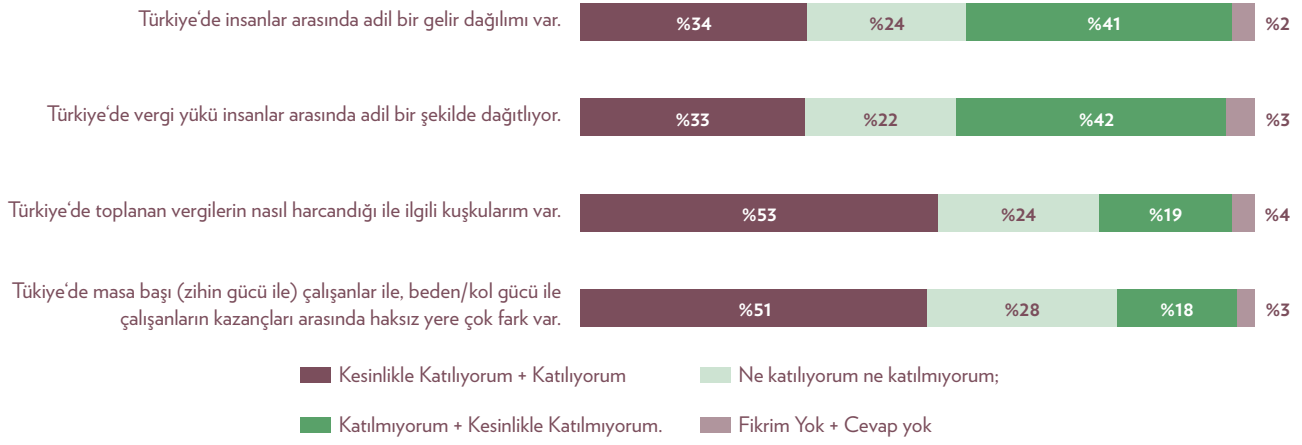

Adalet Algısı

Sosyal uyum kavramında “Bağlantılılık” ana bileşeni içinde yer alan adalet algısı konusu, gelir adaleti, kamusal harcamalar, fırsat eşitliği, cinsiyet eşitliği, engellilerin toplumsal hayata katılmasına yönelik imkanlar, ekonomik ayrımcılığa maruz kalıp kalmama ile giyim tarzı/ dış görünüş sebebiyle ayrımcılığa maruz kalıp/ kalmama durumuna yönelik sorular ile değerlendirilmiştir.

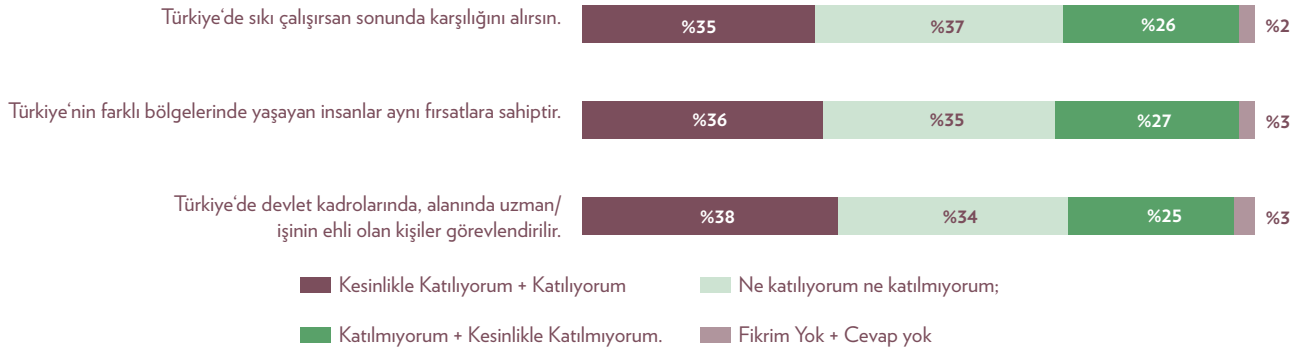
Yapılan değerlendirmeler, gelirin ve vergi yükünün adil şekilde dağıtılmadığı kanaatinin toplumda hâkim olduğunu göstermektedir. Vergilerin nasıl harcandığı konusunda toplumun yarısından fazlası (%53) kuşku duyuyor. Mavi yakalı çalışanlar ile beyaz yakalı çalışanların kazanç seviyelerinde adaletsizlik olduğu düşüncesi de toplumun yarısında (%51) karşılık buluyor.

Gelir Adaleti ve Kamusal Harcamalara Yönelik Değerlendirmeler

Bağlantılılık konusu içinde ele alınan fırsat eşitliği konusunda olumlu kanaat taşıyanlar %35 -%38 seviyesinde, olumsuz kanaat taşıyanlar ise yaklaşık dörtte birlik bir kesimi oluşturuyor.

Fırsat Eşitliğine Yönelik Değerlendirmeler

Toplumsal bağlantılılıkta adalet algısının içinde ele alınan bir diğer konu da kadınların toplumdaki yeridir. Bu konuda yapılan değerlendirmelerde, iş hayatında (%68) ve siyasette (%67) kadınların aktif yer almasının toplumda genel kabul gören bir görüş olduğu anlaşılıyor. Kadınlara yönelik pozitif ayrımcı uygulamalar da genel olarak (%63) destek görüyor. Bununla birlikte, kadınların esas olarak aileye ve

çocuk yetiştirmeye zaman ayırması gerektiğini düşünenlerin oranı %57. İfadelere katılım oranları, kadınların toplumsal hayata katılmasını destekleyen görüşün, aile içindeki geleneksel rollerinden daha kuvvetle (daha geniş bir kesim tarafından) benimsendiğini gösteriyor. Kadınların çalışma hayatında erkeklerle eşit koşullarda değerlendirildiğini düşünenlerin oranı ise %37.

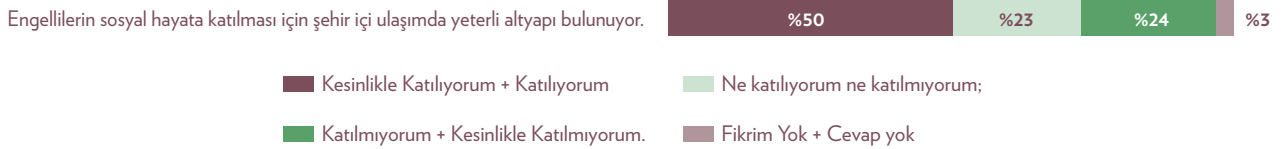
Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Toplumdaki Yerine Yönelik Değerlendirmeler

Engellilerin toplumsal hayata katılması için şehir içi ulaşımında yeterli alt yapının bulunduğunu düşünen-

lerin oranı %50. Toplumun dörtte biri ise bu görüşte değil.

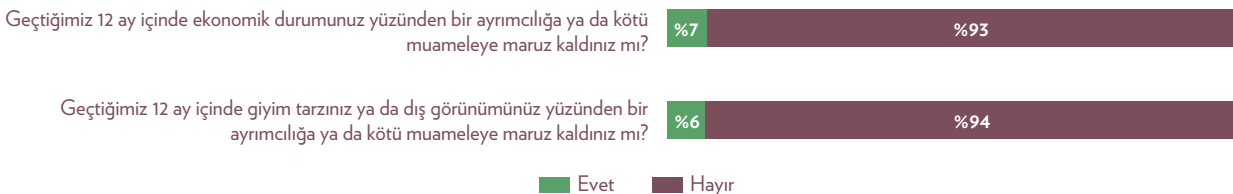
Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Toplumdaki Yerine Yönelik Değerlendirmeler

Toplumun büyük çoğunluğunun ekonomik durumu veya giyim tarzı/ dış görünüşü sebebiyle son bir yıl içinde herhangi bir kötü muamele veya ayrımcılığa

maruz kalmadığı görülüyor. Bu durum sosyal uyum açısından pozitif bir duruma işaret ediyor.

Ekonomik Durum ve Giyim Tarzı Yüzünden Ayrımcılığa Maruz Kalma Durumu

Sosyal Ağlar

Bireyin sağlam sosyal ağlar içerisinde olması sosyal uyumun temel göstergelerinden birisi olarak kabul ediliyor. Bu çerçevede Türkiye toplumunun çeşitli sosyal ağlar ile ilişki düzeyi incelendiğinde, çekirdek ailenin önemli bir yerde durduğu anlaşılıyor. Bireylerin %83'ü çekirdek ailesi ile sıcak ve yakın bir ilişki içinde olduğu görülüyor. Aile çevresindeki yaş kuşakları arasındaki ilişkinin de çoğunlukla (%74) yakın ve sıcak olduğu anlaşılıyor. En yakın ve sıcak ilişki içinde olunan sosyal ağlar içinde aileden sonra sırasıyla arkadaşlar ve akrabalar yer alıyor.

Toplum içinde bireylerin çoğunluğunun komşular (%70) ve semt / mahalle sakinleri (%66) ile de yakın ve sıcak ilişki içinde olduğu görülüyor.

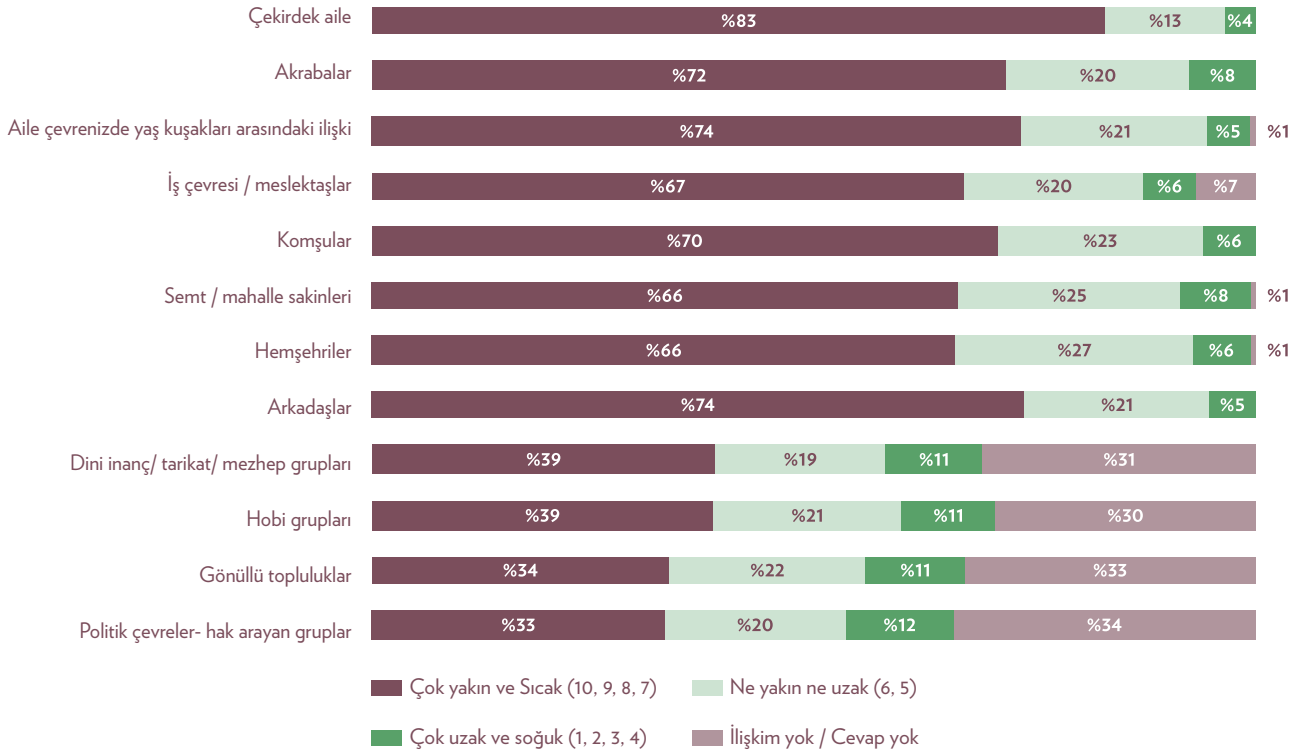
Toplumdaki bireylerin hobi grupları, gönüllü topluluklar veya politik çevreler ile ilişkisinin ise daha düşük

seviyede olduğu ortaya çıkıyor. Spor, gezi gibi hobi grupları ile yakın ve sıcak ilişkilerde olanların oranı %39, dernek vakıf çevreleri gibi gönüllü topluluklarla yakın ve sıcak ilişkilerde olanların oranı %34, politik çevreler -hak arayan gruplar ile yakın ve sıcak ilişkide olanların oranı ise %33.

Dini inanç/tarikat/ mezhep grupları ile yakın ve sıcak ilişkide olduğunu dile getirenlerin oranı %39. Toplamda %42'lik bir kesimin ise bu çevrelerle ilişkisinin olmadığı veya çok uzak ve soğuk ilişkiler içerisinde olduğu görülüyor. %19'luk grup ise bu çevreler ile ilişkisini ne uzak ne yakın olarak ifade ediyor.

Sonuçlar Türkiye toplumunun yoğunlukla, aile, arkadaşlar ve akrabalar ile çevrili sosyal ağlar içinde olduğuna, bununla birlikte ortak ilgi alanı veya hassasiyetler veya düşünceler etrafında bir araya gelme eğiliminin ise daha düşük olduğuna işaret ediyor.

Sosyal Ağlar ile İlişki Düzeyi (10lu ölçek)

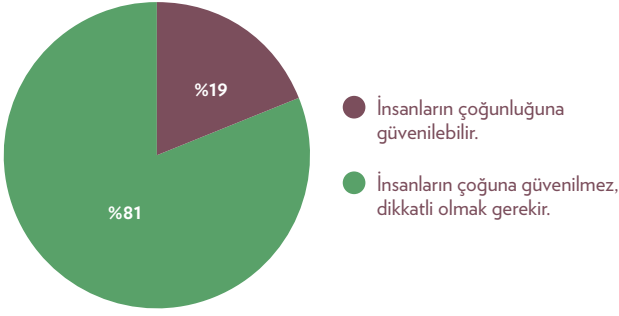

İnsanlara Güven

Toplumun %81'i insanların çoğuna güvenilemeyeceğini, dikkatli olunması gerektiğini düşünüyor.

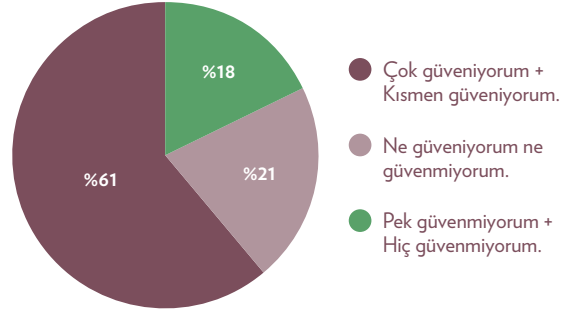
İnsanlara Duyulan Güven

Asayişe dayalı güvenlik duygusunun incelendiği unsurlarda, toplumun %67'sinin kendisini yaşadığı şehirde güvende hissetmediği, %39'unun fiziksel saldırı endişesi

Türkiye insanlarına güvenenlerin oranı ise %61 düzeyinde. Güvenmeyenler %18, kararsızlar ise %21 seviyesinde.

Türkiye İnsanına Güven

taşıdığı ve %44'ünün gece sokakta tek başına yürürken tedirgin olduğu görülüyor.

Kendini Güvende Hissetme Düzeyi-1

Yaşadığınız şehirde toplu taşımada, çarşı pazar gibi kalabalık alanlarda kendinizi güvende hissediyor musunuz?

■ Evet ■ Hayır

Kendini Güvende Hissetme Düzeyi-2

Yaşadığınız şehirde sokakta fiziksel saldırıya uğramaktan endişe duyuyor musunuz?

Yaşadığınız şehirde gece sokakta tek başına yürümekten tedirgin olur musunuz?

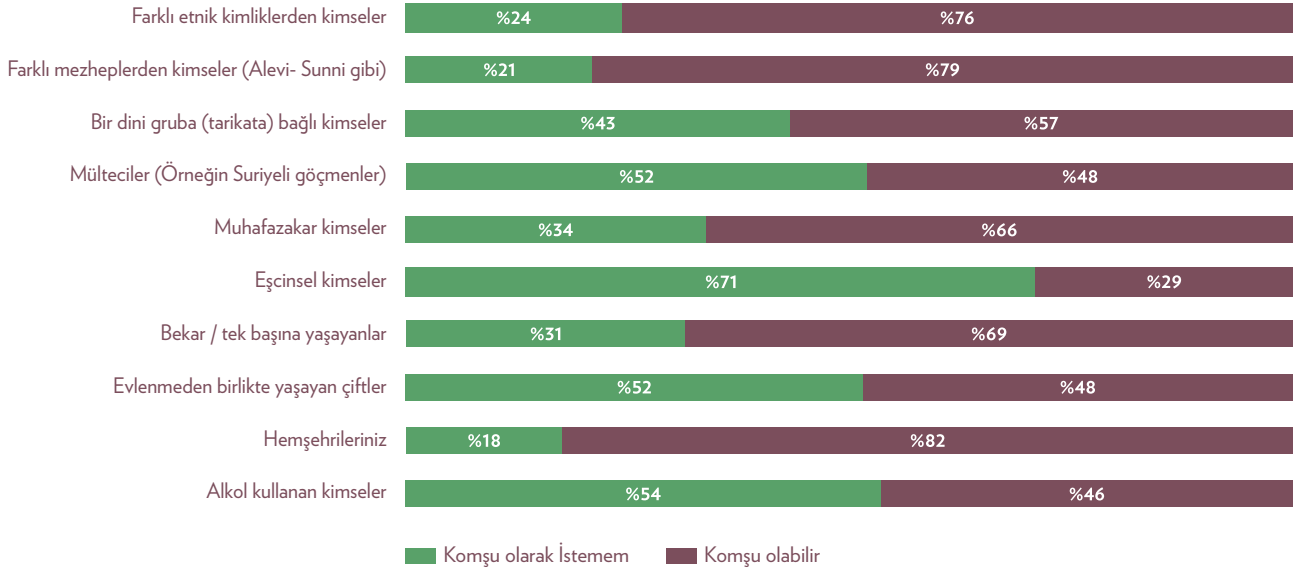
■ Evet ■ Hayır

Çoğulculuğun Tanınması

Çoğulculuğun tanınması konusu araştırmada farklı gruplarla komşuluk etme isteği, çocuklarının arkadaşlık etmesini istediği/ istemediği gruplar ve alışveriş yapılan yerlerin seçiminde dikkate alınan kriterler ile incelenmiştir.

Toplumdaki bireylerin büyük çoğunluğunun komşulukta etnik kimlik veya mezhep ayrımı gözetmediği, eşcinseller başta olmak üzere alkol kullanan kimseler ve mülteciler ile komşuluk etmek konusunda ise isteksiz olduğu görülmektedir.

Çoğulculuk- Komşuluk Etmek

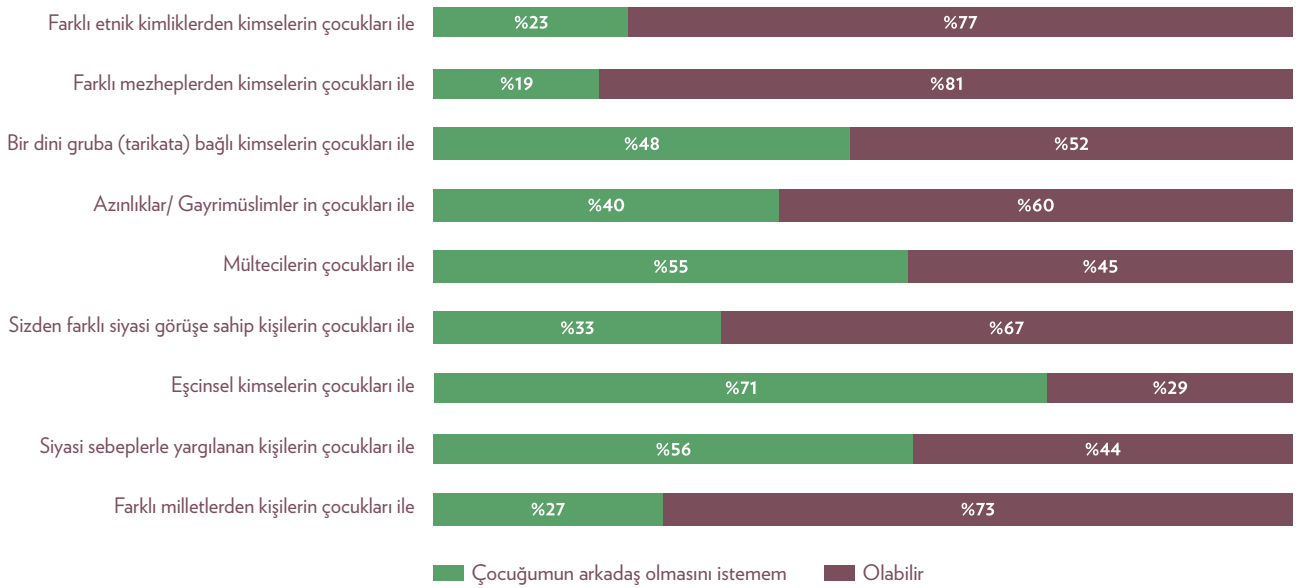
Çocuklarının arkadaşlık etmesi istenmeyen gruplar incelendiğinde, toplumun büyük kesiminin (%71) eşcinsellerin çocukları ile çocuklarının arkadaşlık etmesini istemediği görülmektedir. Bununla birlikte, farklı etnik kimlikler veya mezheplerden kişilerin çocukları ile çocuklarının arkadaşlık edebileceği görüşü hâkimdir.

Toplumun %67'si kendilerinden farklı siyasi görüşe sahip ailelerin çocukları ile çocuklarının arkadaş olabileceğini düşünürken, %56'sı siyasi sebeplerle yargılanan

kişilerin çocukları ile çocuklarının arkadaşlık etmesini istememektedir.

Mülteciler ile birlikte yaşama konusunda toplumun yarıdan fazlası isteksiz görünüyor. Çocuklarının farklı milletlerden kişilerin çocukları ile arkadaşlık edilmesine %77 oranında olumlu bakılırken, mülteci çocuklarla arkadaşlık etmesi konusunda toplumun %55'i olumsuz düşünüyor. Mülteciler ile komşuluk etmek konusunda da toplumun %52'si isteksiz görünüyor.

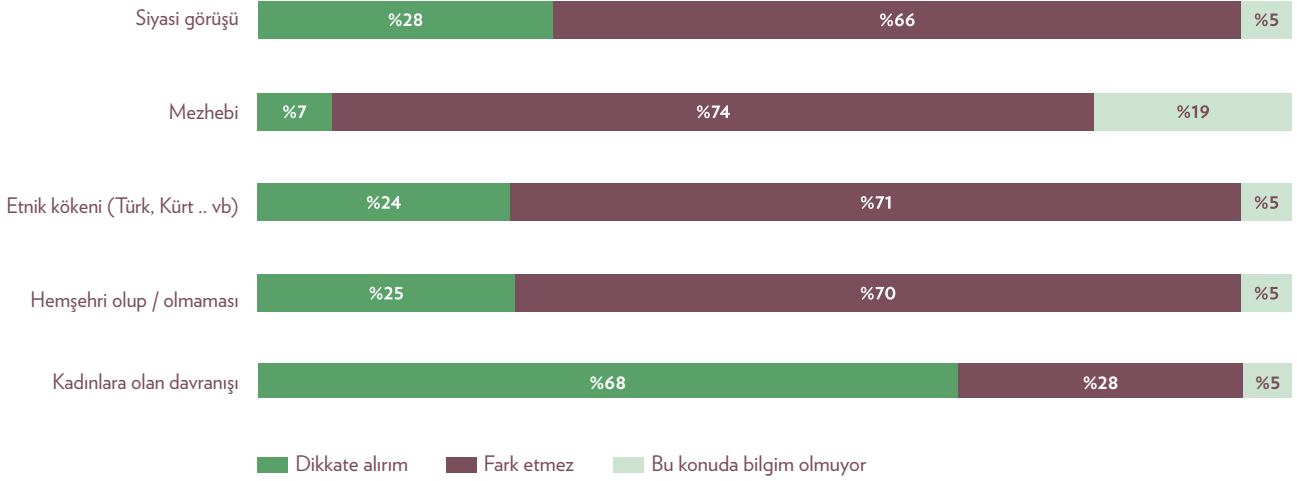
Çoğulculuk- Çocuklarının Arkadaşlık Etmesi

Alışveriş edilen yeri tercih ederken, toplumun büyük kesimi siyasi görüş, mezhep ve etnik köken ayrımı gözetmemektedir. Alışveriş yapılacak yeri seçerken iş yeri sahibinin siyasi görüşünü dikkate alanların oranı

%28, etnik kökeninin dikkate alanların oranı % 24, mezhebinin dikkate alanların oranı ise ancak %7 seviyesindedir. Bununla birlikte, işyeri sahibinin kadınlara olan davranışı çoğunlukla (%68) dikkate alınmaktadır.

Çoğulculuk- Alışveriş Edilen Yeri Tercih Ederken...

Kötü muamele ve ayrımcılığı maruz kalma konusundaki sonuçlar, sosyal uyum açısından genel anlamda olumlu görünmektedir. Toplumun %90'ı son 12 ayda sözlü veya fiziksel şiddete maruz kalmadığını dile getirmektedir. Bununla birlikte %10 oranında sözlü veya fiziksel şiddete maruz kalınma oranı, ideal şartlarda yüksek bir seviye olarak değerlendirilebilir. Siyasi görüş, dini inanç/

mezhep veya etnik kimlik sebebiyle kötü muameleye maruz kalanların oranı sırasıyla %7, %6 ve %6 düzeyinde olmuştur. Bu oranlar topluma geniş ölçüde yansıyan bir ayrımcılık olmadığını işaret etse de, 18 yaş üstü nüfusta üç milyondan fazla insana tekabül ettiğini de göz ardı etmemek gerekir.

Kötü Muamele veya Ayrımcılığa Maruz Kalma

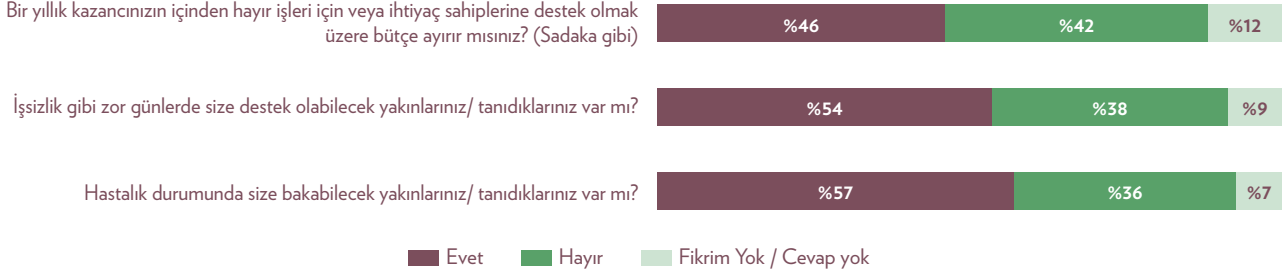
Ortak Fayda Anlayışı

Dayanışma ve Yardımseverlik

Toplumsal dayanışma için hayır işlerine bütçe ayıran kişilerin oranı %46 seviyesindedir. Toplumun %54'ü işsizlik gibi zor günlerde, %57'si ise hastalık duru-

munda kendilerine destek ve yardımcı olabilecek yakınlarının /tanıdıklarının olduğunu dile getirmektedir. Sosyal ağlardaki aile, arkadaşlar ve akrabalar ile olan yakın ve sıcak ilişki düzeyi, dayanışma düzeyine birebir yansımaya da, olumlu etkileri olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal Dayanışma İçinde Olma

Toplumun yarısından biraz fazlası (%53) dezavantajlı gruplar içerisinde tanımlanan engelli insanlara karşı Türkiye'de insanların destekleyici ve yardımsever olduğunu düşünürken, %18'i bu görüşte değildir, %26'sı ise bu konuda kararsız görünmektedir.

Tüketici haklarının sosyal dayanışma içinde korunması konusunda toplumun %48'i olumlu düşünürken, %17'si olumsuz düşünmekte, %28'i ise bu konuda kararsız görünmektedir.

Dayanışma ve Yardımseverlik

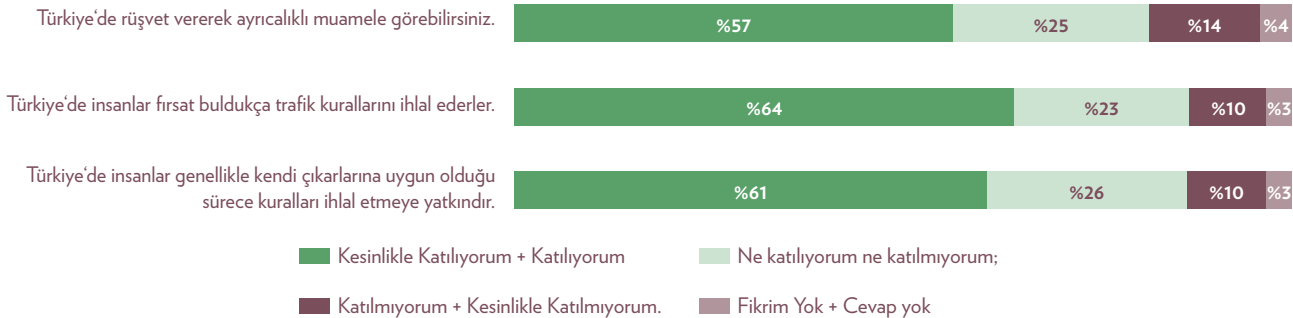

Sosyal Kurallara Saygı

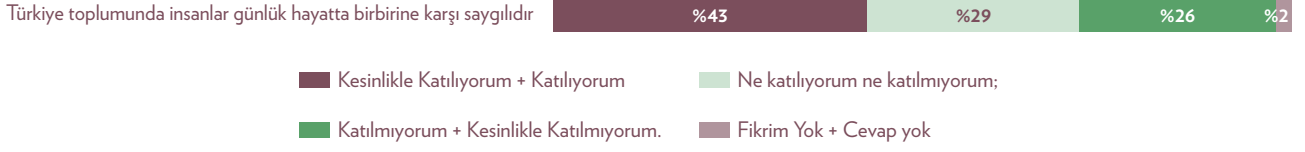
Toplumda kamu yararı düşüncesi ve sosyal kurallara saygılı olma konusunda genel olarak olumsuz bir kanaat hâkim görünüyor. Rüşvet ile ayrıcalıklı muamele görüleceğine inananların oranı %57. Trafik

kurallarını fırsat buldukça ihlal edildiğini söyleyenlerin oranı %64. Kuralların bireylerin çıkarları doğrultusunda ihlal edildiğini söyleyenlerin oranı %61. Toplumda bireylerin birbirine karşı saygılı olduğunu düşünenlerin oranı ise sadece %43.

Kamu Yararı Düşüncesi ve Sosyal Kurallara Saygı

Kamu Yararı Düşüncesi ve Sosyal Kurallara Saygı

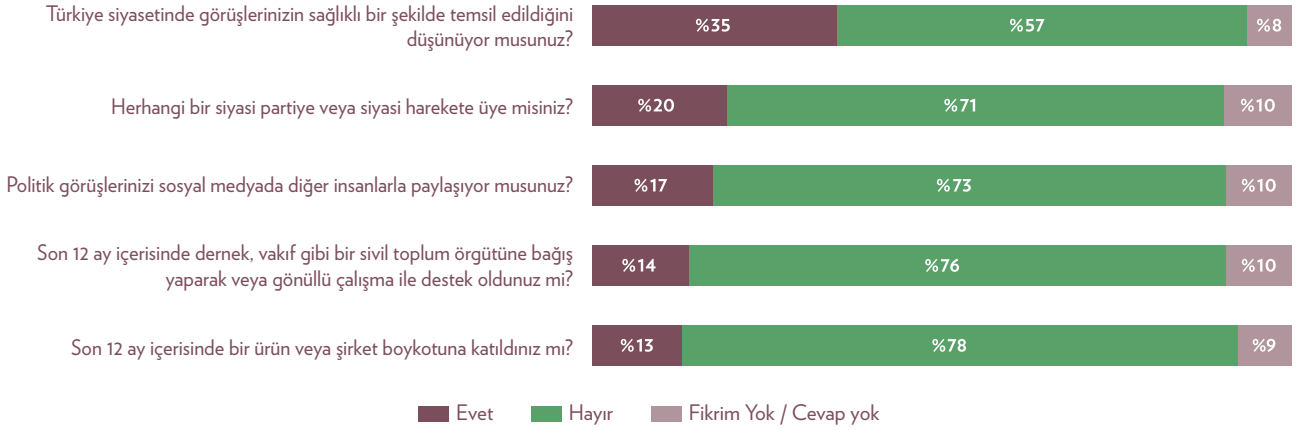
Sivil Katılım

Sosyal uyumda ortak fayda anlayışının düzeyini işaret eden göstergelerden bir diğeri, toplumdaki sivil katılım düzeyidir. Sonuçlar Türkiye toplumunda büyük çoğunluğun (%70 ve üzeri) toplumsal veya siyasi alanlara katılım göstermediğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, İNGEV'in 2017 yılında yayınladığı İnsani Gelişim Kamuoyu Endeksi (IGE_K) çalışmasında elde edilen bulgular, toplumsal katılımçılığın, kamusal açıdan da teşvik edilmediğini ortaya koymuştu.³

Sivil katılımçılık oranları ile birlikte, önceki bölümlerde ortaya çıkan bulgular (*Türkiye siyasetinde görüşlerin sağlıklı bir şekilde temsil edilmediğini düşünenlerin oranı (%57) ve toplumda siyasi partilere güvenin düşük olması (%40)*), göz önünde bulundurulursa, Türkiye'de siyaset kurumunun sağlıklı çalışmadığını söylemek mümkündür.

Sivil Katılım

3 Bknz: 15 Temmuz Sonrası Uzlaşma ve Birlikte Yaşama Olasılığı: Barış İnşası-İnsani Gelişme İlişkisi http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2017/04/Insani-Gelisme_Fuat-Keyman-Aysen-Ataseven.pdf

TÜRKİYE'DE KUTUPLAŞMA

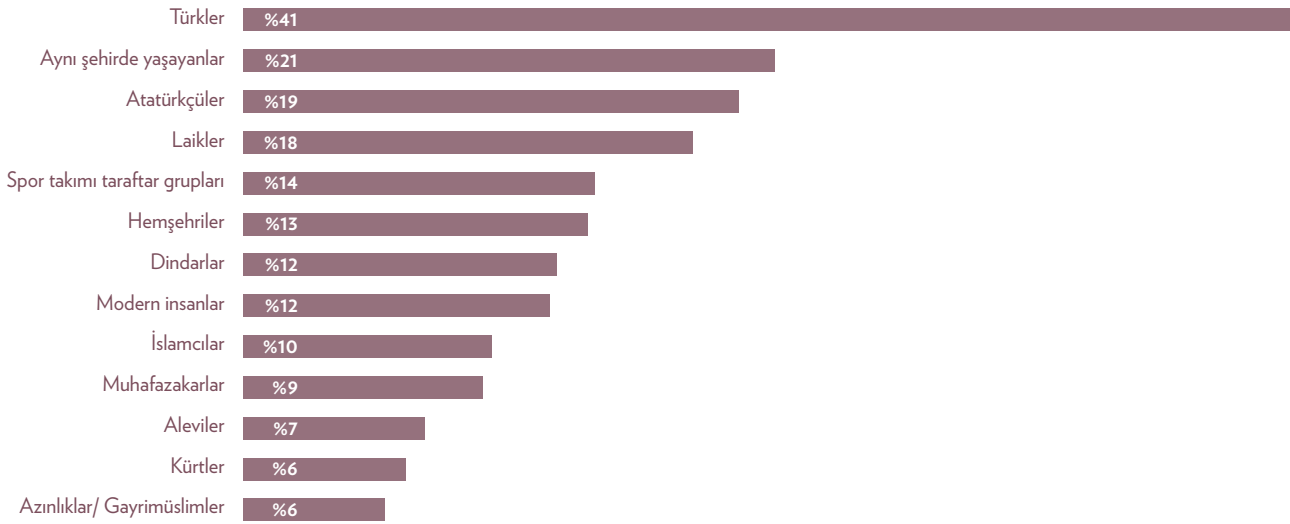
Biz Algısı – Toplumsal Kimlik Grupları

Çalışmada, Türkiye’de sosyal uyum düzeyinin yanı sıra, kutuplaşmanın zeminini ve boyutunu anlamak üzere, bireylerin kendilerini ait hissettikleri kimlik grupları, toplumsal gerginlik potansiyeli ve gerginlik düzeyi ile bu konularda uygulanan politikalar da değerlendirilmiştir.

Toplumsal kimlik grupları, yapılan sorgudan elde edilen verilerden hareketle birincil kimlik grupları ve genel kimlik grupları olmak üzere iki düzeyde incelenmiştir.⁴ Birincil kimlik grupları, kendini söz konusu toplumsal grubunun her zaman bir parçası olarak görenleri, genel kimlik grupları ise her zaman veya sık sık bir parçası olarak görenleri ifade etmektedir.

Toplumsal gruplar içerisinde benimsenen birincil kimlikler

“Biz” Algısı (1)
(... grubundan bahsederken “Her Zaman “ BİZ diyenler)

Buna göre, Türkiye toplumunda benimsenmiş en kapsayıcı kimlik “Türkler” olarak ortaya çıkıyor. Toplumun %41’i her zaman (birincil kimlik olarak), %80’i ise “Her zaman veya sık sık” (genel kimlik olarak) bu kimliği benimsiyor.

Takiben aynı şehirde yaşayanlar grubu (örneğin: İstanbullular gibi) birincil kimlik olarak %21, genel kimlik olarak %56 düzeyinde benimsenmiş. Bu sonuçlar, kişilerin yaşadıkları şehirle kurdukları ilişkinin kimliklerinin bir parçası olduğunu gösteriyor.

En yaygın olarak benimsenen üçüncü kimlik ise Atatürkçülük olarak ortaya çıkıyor. Birincil kimlik olarak %19, genel kimlik olarak %56 düzeyinde benimseniyor.

Birincil kimlik olarak kendini Kürtler içinde görenler %6 düzeyinde iken, genel kimlik içinde kendini Kürtler içinde görenlerin oranı %23’e çıkıyor.

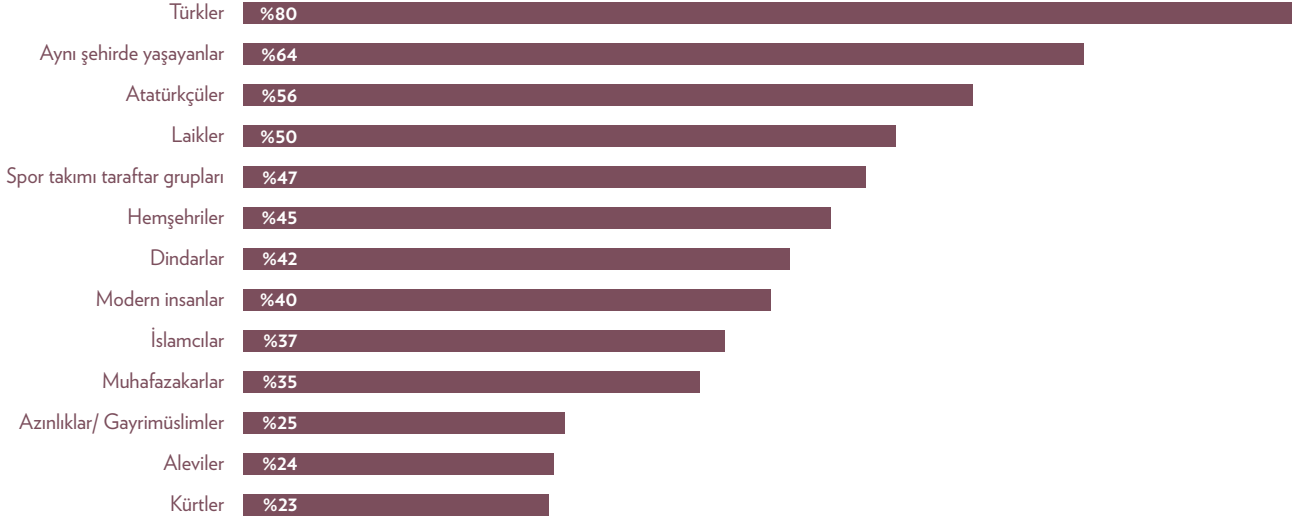
Aynı şekilde birincil kimlik olarak kendini Aleviler içinde görenler %7 düzeyinde iken, genel kimlik içinde kendini Alevilerin içinde görenlerin oranı %24’e çıkıyor.

Sonuçlar bu grupların toplumsal büyüklüklerinin yanı sıra, kimlikler içindeki geçişkenlikleri de ortaya koyuyor. Bu geçişkenlikler sadece birincil ve genel kimlikler arasında değil, aynı zamanda birbirine zıt olduğu düşünülen gruplar arasında da gözleniyor. Örneğin, kendini genel kimlik olarak “Dindarlar” içinde görenlerin %66’sı aynı zamanda “Atatürkçüler” içinde gördüğünü, %60’ı aynı zamanda Laikler içinde gördüğünü ifade etmektedir. Kimlikler arasındaki bu geçişkenliklerin özellikle toplumsal gerginlik hatlarını incelerken akılda tutulması faydalı olacaktır.

⁴ Kimlik gruplarına yönelik soru yapısı şu şekildedir: “Bazen bazı gruplardan bahsederken kendimizi de içine katarız, biz, deriz. Okuyacağım gruplardaki insanlardan bahsederken ne sıklıkta “biz” kelimesini kullanırsınız? “Her zaman”, “Sık sık”, “Nadiren” veya “Hiçbir zaman” ifadelerinden birisi ile cevap verebilirsiniz.” Görüşülen kişiler her bir sosyal grup için ayrı ayrı değerlendirme yapmıştır.

Toplumsal gruplar içerisinde genel olarak benimsenen kimlikler (Her zaman veya Sık sık):

“Biz” Algısı (2)
(... grubundan bahsederken “Her Zaman” veya “Sık sık” BİZ diyenler)

Toplumsal Gruplarda Sosyal Uyum Endeksi

Toplumsal gruplarda Sosyal Uyum Endeksi belirgin bir farklılık göstermiyor.

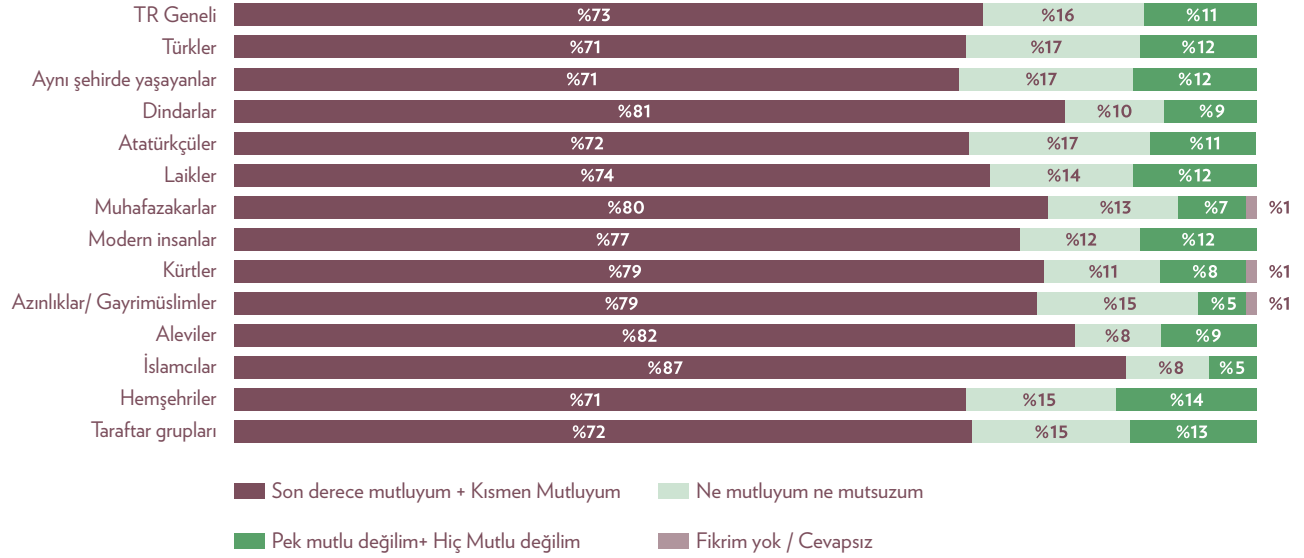
	GENEL SOSYAL UYUM ENDEKSİ	1. BAĞLILIK	2. SOSYAL İLİŞKİLER	3. ORTAK FAYDA ANLAYIŞI
TR GENELİ	55	66	60	40
Türklere	56	66	60	41
Aynı şehirde yaşayanlar	57	68	63	39
Dindarlar	59	69	63	43
Atatürkçüler	55	65	59	41
Laikler	55	64	59	40
Muhafazakarlar	58	69	62	42
Modern insanlar	56	65	62	41
Kürtler	55	64	62	38
Azınlıklar/ Gayrimüslimler	58	68	63	42
Aleviler	55	67	60	39
İslamcılar	58	70	62	42
Hemşehriler	57	69	62	40
Taraftar grupları	56	67	61	40

Mutluluk Düzeylerine Göre Toplumsal Gruplar

Tespit edilen sosyal gruplar birincil kimlik düzeyinde detaylı analizlerle incelenmiştir. Buna göre, Türkiye’de en mutlu toplumsal grupların, sırasıyla İslamcılar (%87’si mutlu), aleviler (%82’si mutlu) ve dindarlar

(%81’i mutlu) olduğu anlaşılmaktadır. Kürtlerin %79’u, gayrimüslimlerin %79’u, Atatürkçülerin %71’i kendini mutlu hissettiğini dile getirmektedir. (Türkiye genelinde kendini mutlu hissedenlerin oranı %73)

Biz Algısı (Her Zaman) & Mutluluk Düzeyi

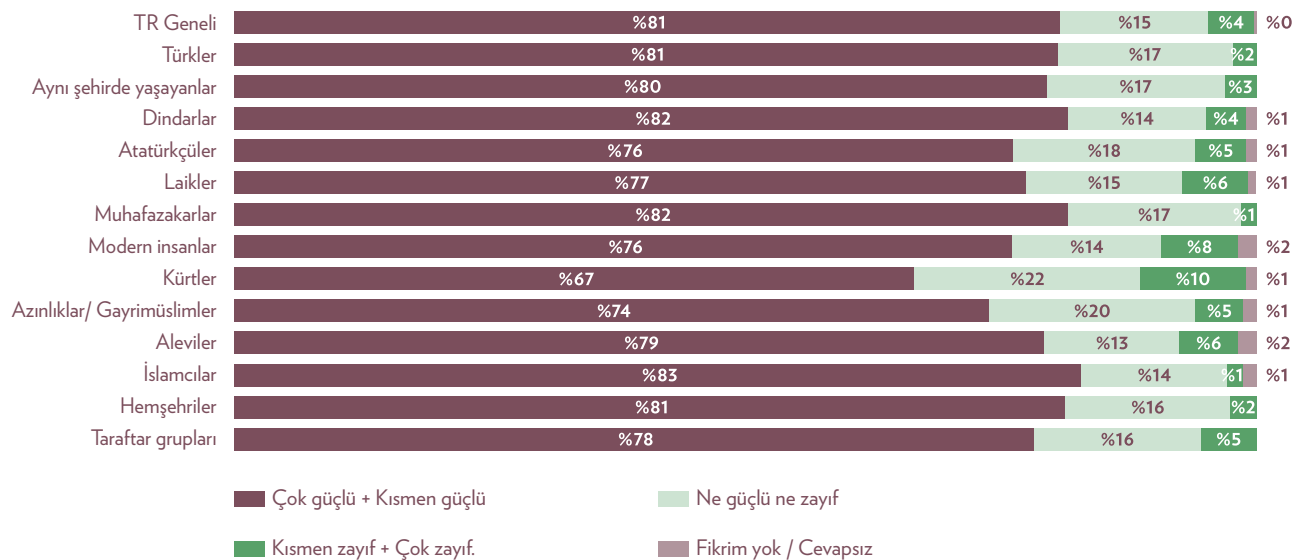

Aidiyet Düzeylerine Göre Toplumsal Gruplar

Toplumsal gruplarda kendini Türkiye toplumunun bir parçası hissetme düzeyleri incelendiğinde, aidiyet hissi en yüksek olan toplumsal grubun muhafazakârlar (%82’si çok güçlü veya kısmen güçlü aidiyet bağı hisse-

diyor), aidiyet hissini en düşük olduğu grubun ise Kürtler olduğu (%67) görülmektedir. Kürtlerin %67’si kendini Türkiye toplumuna güçlü düzeyde, %22’si orta düzeyde ve %10’u düşük düzeyde ait hissetmektedir.

Biz Algısı (Her Zaman) & Aidiyet Düzeyi

Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığından Gurur Duyma Düzeyine Göre Toplumsal Gruplar

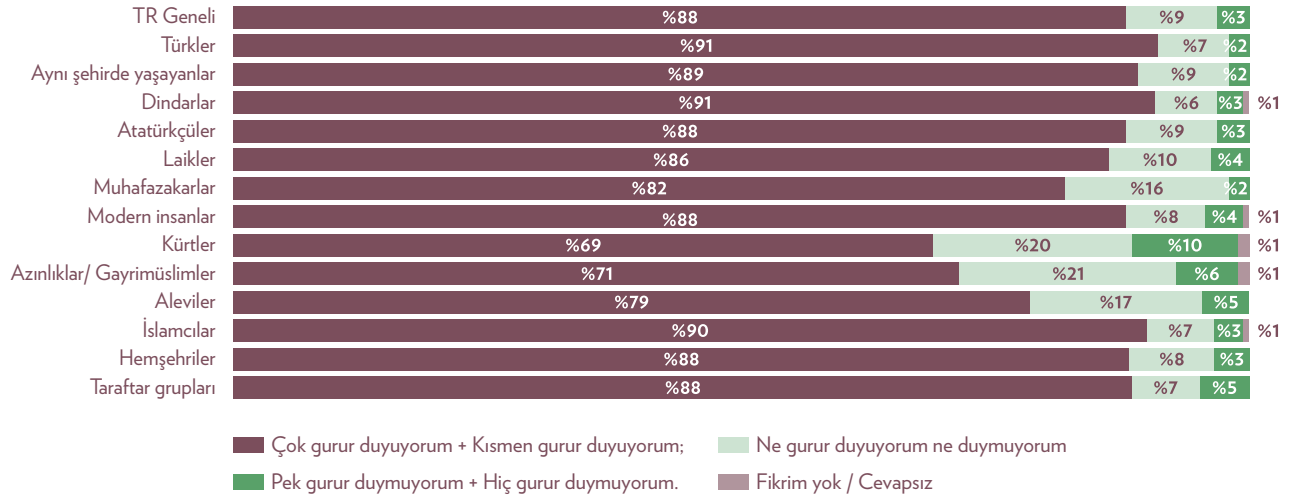
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktan gurur duyma düzeyine göre toplumsal gruplar incelendiğinde, en çok gurur duyanların Türkler (%91'i çok veya kısmen gurur duyuyor), Dindarlar (%91'i) ve İslamcılar (%90'ı) olduğu görülmektedir.

En az gurur duyan gruplar ise Kürtler (%69'u), azınlıklar/ gayrimüslimler (%71'i) ve aleviler (%79'u) olarak ortaya çıkıyor.

Türkiye genelinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından gurur duyanların oranı (Çok gurur duyuyorum veya kısmen gurur duyuyorum) toplamda %88.

Sonuçlar, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından görece daha az oranda gurur duyan toplumsal grupların dahi, çoğunlukla güçlü bir vatandaşlık bağı taşıdığına işaret etmektedir.

Biz Algısı (Her Zaman) & TC Vatandaşı Olmaktan Gurur Duyma Düzeyi

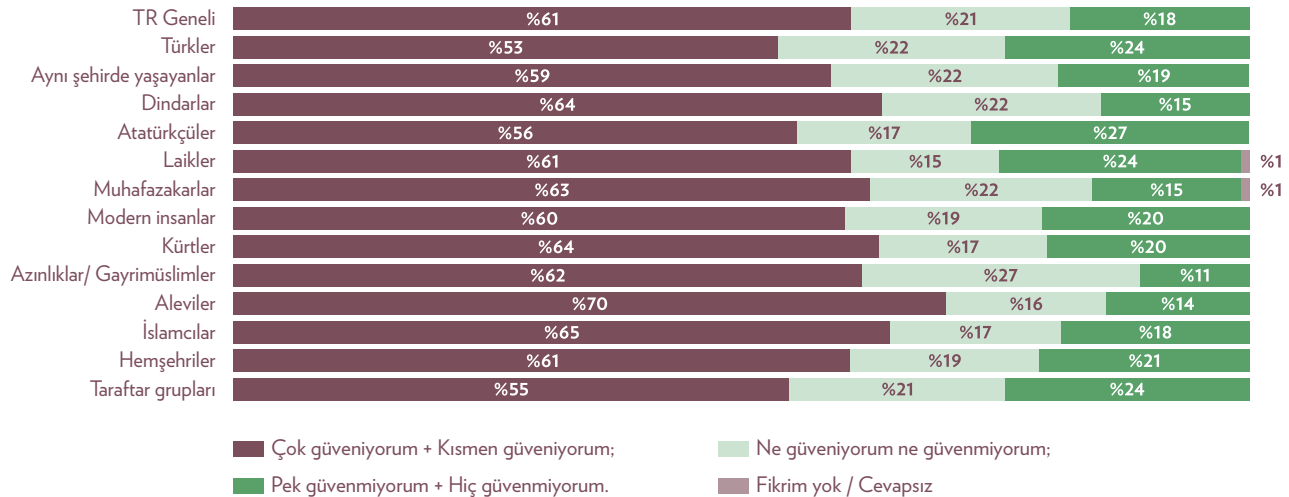

Türkiye İnsanına Güven Duyma Konusunda Toplumsal Gruplar

Toplumsal gruplar bazında Türkiye insanına güven düzeyleri incelendiğinde, ilginç bir bulgu ile karşılaşılıyor. Kendini her zaman "Türkler" içinde ifade edenlerin, en düşük düzeyde (%53) Türkiye insanına

güven duyduğu görülüyor. Türkiye insanına en yüksek seviyede güvenen toplumsal grubun ise aleviler (%70'i) olduğu görülmektedir.

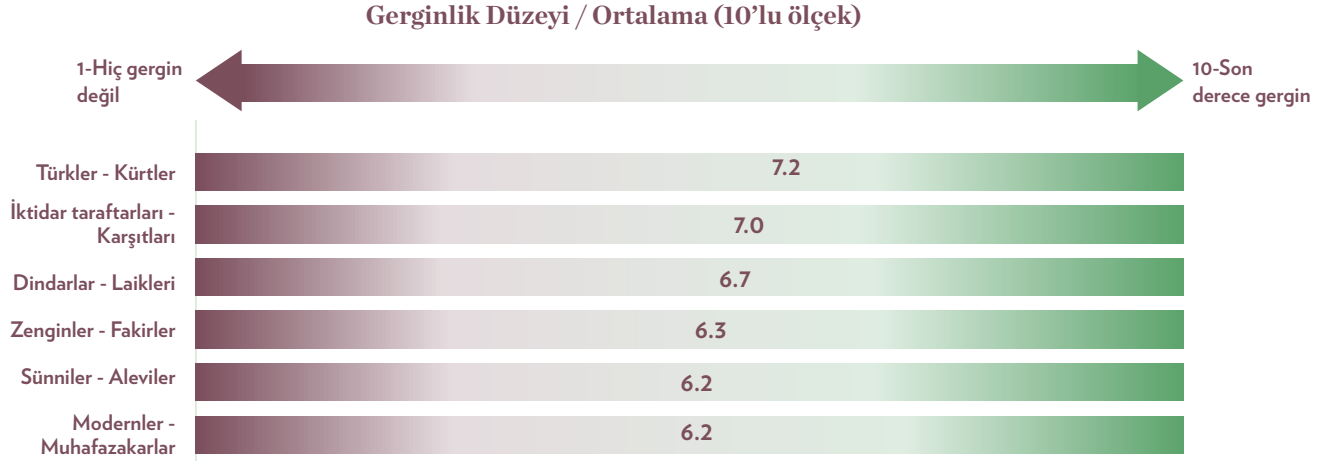
Biz Algısı (Her Zaman) & Türkiye İnsanına Güven

Kutuplaşma ve Toplumsal Gruplar Arasındaki Gerginlikler

Türkiye toplumunda gerginlik yaratan üç ana gerginlik alanı, kamuoyu tarafından sırasıyla Türkler- Kürtler, İktidar taraftarları-karşıtları ve dindarlar-laikler arasında tespit edilmiştir. Kürtler ile Türkler arasındaki gerginlik düzeyi 1 ile 10 arasında 7,2 düzeyinde değerlendirilmiştir.

Soru: Okuyacağım gruplar arasındaki ilişkiyi toplumda yaşadığı gerginlik açısından nasıl değerlendirirsiniz? 10- Son derece gergin, 1-Hiç gergin değil anlamına gelecek şekilde, 1 ile 10 arasında puan verebilirsiniz.

Bu gerginlik alanları iç içe geçen kimlik grupları ile birlikte incelendiğinde ilginç bulgular elde ediliyor. Örneğin genel olarak kendini (her zaman veya sık sık) "Kürtler" içinde görenlerin %80'i aynı zamanda

Türkler içinde görüyor. Genel olarak kendini (her zaman veya sık sık) Dindarlar içinde görenlerin %60'ı aynı şekilde laikler içinde görüyor.

	Kendini "Her zaman" veya "Sık sık" DİNDARLAR içinde görenlerin Laikler kimliği içindeki görünümü	Kendini "Her zaman" veya "Sık sık" Kürtler içinde görenlerin Türkler kimliği içindeki görünümü
Hiçbir zaman	% 18	% 6
Nadiren	% 22	% 14
Sık sık	% 39	% 47
Her zaman	% 22	% 33
Ç.yok	% 0	% 0
Toplam	%100	%100
Baz (n)	632	354
Her Zaman + Sık sık	%60	%80
Hiçbir Zaman+ Nadiren	%40	%20

Toplumsal gerginlik alanları incelerken, daha önceki bölümlerde ele alınan kötü muamele veya ayrımcılığa maruz kalma oranlarını hatırlamakta fayda var. Araştırma sonuçlarına göre, son 12 ay içinde etnik kimliği sebebiyle kötü muamele veya ayrımcılığa maruz kalanların oranı %6, siyasi görüşleri sebebiyle kötü muamele

veya ayrımcılığa maruz kalanların oranı ise % 7'dir. Bu oranlar 18 yaş üstünde 3 milyondan fazla insana tekabül ettiğinden elbette önemlidir. Ancak gerginliklerin toplumu genelinde gündelik hayata büyük oranda yansımadığını göstermektedir.

Toplumsal Huzura Etkisi Bakımından Politika Değerlendirmeleri

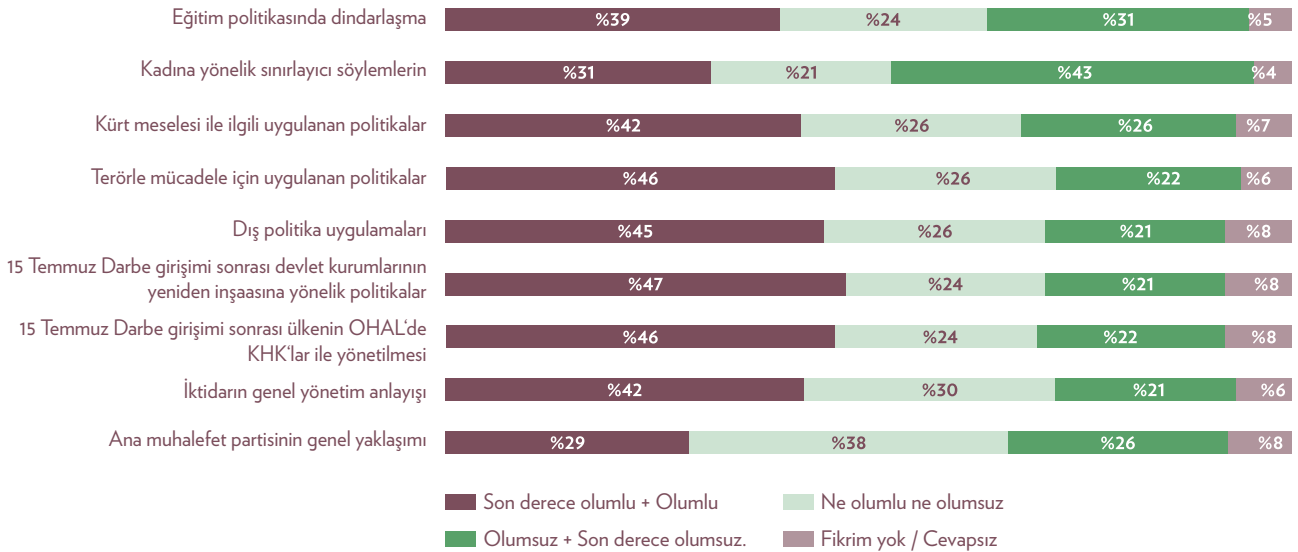
Uygulanan politikaların toplumsal huzura etkilerine yönelik değerlendirmelerde, toplumun yarısından fazlası tarafından olumlu değerlendirilen bir politika uygulamasına rastlanmamıştır. İktidar partisinin yönetim anlayışının toplumun %42'si tarafından olumlu, %30'u tarafından ne olumlu ne olumsuz, %21'i tarafından ise olumsuz bulunduğu (%6 cevapsız), diğer politika değerlendirmelerinin de genel olarak bu oranların etrafında şekillendiğini görülmektedir:

- 15 Temmuz sonrası devletin yeniden inşasına yönelik politikalar toplumun %47'si tarafından olumlu, %21'i tarafından olumsuz, %24'ü tarafından ise ne olumlu ne olumsuz olarak değerlendirilmiştir (%8 cevapsız). 15 Temmuz sonrası ülkenin OHAL şartlarında KHK'lar ile yönetilmesi konusunda da benzer oranlar söz konusudur.
- Terörle mücadele politikası toplumun %46'sı tarafından olumlu, %22'si tarafından olumsuz, %26'sı tarafından ise ne olumlu ne olumsuz bulunmuştur (%6 cevapsız). Dış politika değerlendirmesi de benzer oranlardadır (%45 olumlu, %21 olumsuz, %26 ne olumlu ne olumsuz, %8 cevapsız).

- Kürt meselesi ile ilgili uygulanan politikaları olumlu bulanların oranı %42, olumsuz bulanların oranı %26, ne olumlu ne olumsuz bulanların oranı ise %27 düzeyindedir.
- Ana muhalefet partisinin genel yaklaşımı ile ilgili en geniş kabul gören düşünce olumlu ya da olumsuz bir etkisi olmadığı yönündedir (%29 olumlu, %38 ne olumlu ne olumsuz, %26 olumsuz, %8 cevap yok).
- Toplumsal huzura olumsuz etkisi en belirgin olan politika uygulaması kadınlara yönelik sınırlayıcı söylemler olmuştur: %43 olumsuz, %31 olumlu, %21 ne olumlu ne olumsuz, %4 cevapsız. Bu konudaki değerlendirme, diğer politika uygulamalarındaki genel dağılımlardan da farklılaşmaktadır. Araştırmada, kadınların toplumsal hayattaki yeri hakkında yapılan değerlendirmeler, iş hayatında ve siyasette kadınların aktif olarak yer almasının toplumda genel kabul gören bir görüş olduğunu göstermektedir. Kadınlara yönelik pozitif ayrımcı uygulamalar da genel olarak destek görmektedir.
- Diğer bir istisnai değerlendirme, eğitim politikasında dindarlaşma konusunda olmuştur. Eğitimde politikasındaki dindarlaşmayı, toplumun %39'u olumlu, %31'i olumsuz, %24'ü ise ne olumlu ne olumsuz değerlendirmiştir.

Soru: Şimdi size okuyacağım alanlarda uygulanan politikaları, toplumsal huzura etkileri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? 5- Son derece olumlu, 4- Olumlu, 3- Ne olumlu ne olumsuz, 2- Olumsuz, 1- Son derece olumsuz, şeklinde cevap verebilirsiniz.

..... Politikalarının Toplumsal Huzura Etkisi

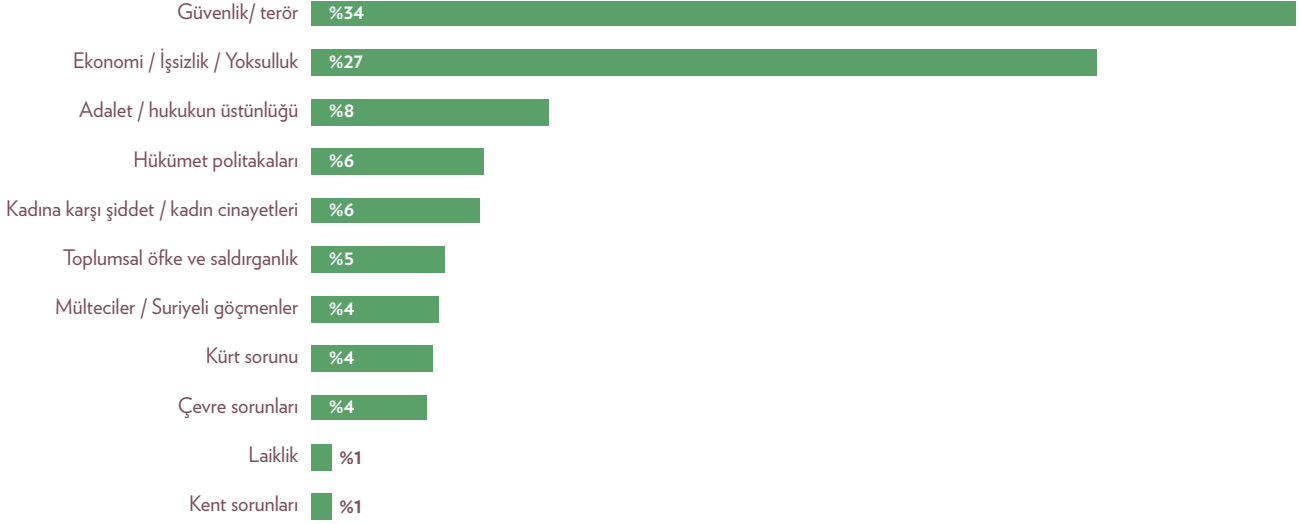
■ Son derece olumlu + Olumlu   ■ Ne olumlu ne olumsuz
■ Olumsuz + Son derece olumsuz.   ■ Fikrim yok / Cevapsız

Türkiye'nin En Önemli Sorunu

Türkiye toplumunun bir arada uyum içinde yaşamasının önündeki en önemli sorun güvenlik ve terör

sorunu olarak dile getirilmekte, bunu ekonomik sorunlar, işsizlik ve yoksulluk takip etmektedir.

Türkiye Toplumunun Bir Arada Uyum İçinde Yaşamasının Önündeki En Önemli Sorun (Tek Cevap)

Belli başlı toplumsal gruplar bazında da belirtilen en önemli ilk iki sorun değişmemektedir.

Biz Algısı (Kendisini "Her zaman ...") Grubunun içinde ifade ederler	Toplam	Türkler	Atatürkçüler	Laikler	Dindarlar	Modern İnsanlar	İslamcılar	Muhafazkarlar	Aleviler	Azınlıklar/ Gayrimüslümler	Kürtler
	n=1514	n=618	n=293	n=266	n=185	n=181	n=147	n=142	n=107	n=84	n=96
Adalet ve Hukukun üstünlüğü	8%	9%	9%	10%	8%	8%	9%	8%	6%	8%	8%
Çevre Sorunları	4%	3%	2%	3%	2%	4%	5%	6%	7%	5%	6%
Ekonomi/ İşsizlik/ Yoksulluk	27%	29%	30%	25%	25%	28%	22%	27%	33%	25%	27%
Güvenlik/ Terör	34%	29%	27%	25%	41%	27%	41%	38%	29%	40%	26
Hükümet Politikaları	6%	6%	7%	11%	3%	8%	2%	1%	7%	2%	10%
Kadına karşı şiddet/ Kadın cinayetleri	6%	7%	8%	9%	4%	10%	4%	1%	4%	7%	7%
Kent sorunları	1%	1%	1%	1%	0%	1%	0%	0%	0%	1%	0%
Kürt sorunu	4%	6%	8%	11%	3%	8%	3%	3%	2%	1%	3%
Laiklik	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	3%	1%	0%	0%
Mülteciler / Suriye göçmenleri	4%	4%	5%	2%	3%	2%	7%	6%	9%	5%	5%
Toplumsal öfke ve saldırganlık	5%	5%	2%	2%	10%	4%	7%	6%	3%	5%	6%

SONUÇ

Türkiye toplumunda toplumsal bağlantılılık duygusu ve sosyal ilişkiler güçlü olmakla birlikte, sosyal uyuma hizmet edecek ortak fayda anlayışı alt-orta düzeydedir.

Aidiyet hissinin son derece yüksek olması, toplumsal bağlantılılığa olumlu yönde hizmet etmektedir. Ancak bu bağlantılılık, kurumlara güven ve adalet algısı ile eş düzeyde beslenmemektedir. Bu çerçevede, özellikle medya ve siyaset kurumlarına karşı güvenin artması ve fırsat eşitliği ve kamusal kaynakların kullanımında şeffaflığın sağlanması yolu ile toplumsal adalet algısının iyileştirilmesi, toplumsal bağlantılılığa, dolayısıyla sosyal uyuma olumlu yansıyacaktır.

Genel olarak sağlam sosyal ilişkiler içinde olan Türkiye toplumunda, farklılıkların kabulü konusunda yüksek seviyede olumlu bir yaklaşım söz konusudur. Bu durum sosyal uyum açısından olumludur. Bununla birlikte insanlara güvenme eğilimi daha düşük düzeyde, orta seviyededir. İnsanlar arasındaki güvenin artırılması özel bir süreç ve çaba gerektiriyor olabilir. Ancak asayişe dayalı tedirginliklerin giderilmesi (saldırganlık eğiliminin yatıştırılması, kamusal alanların güvenli hale getirilmesi) genel güven duygusuna olumlu katkı sağlayacaktır.

Sosyal uyumun “toplum olma” boyutuna işaret eden ortak fayda anlayışının alt- orta düzeyde olduğu görülmektedir. Sosyal ağların getirdiği yardımlaşma ve dayanışmanın olumlu etkileri görülmektedir. Ancak toplumsal hayatı düzenleyen -trafik kuralları gibi- sosyal kurallara uyma ve toplumsal tartışmalara veya siyasete katılım düşük düzeydedir. Bu bulgular, ortak fayda anlayışını geliştirecek ve katılımcılığı artıracak sosyal uygulamalara ve siyasi yaklaşımlara ihtiyaç olduğu ortaya koymaktadır.

Çalışmada ortaya çıkan bir diğer önemli bulgu da, kadınların iş ve siyasette toplumsal hayata aktif katılımının toplumda genel kabul gören bir görüş olduğudur. Bu yüzden kadına yönelik sınırlayıcı söylemler, genel olarak toplumsal huzura olumsuz etki etmektedir.

Türkler ile Kürtler, iktidar taraftarları ile karşıtları ve dindarlar ile laikler arasında olduğu düşünülen toplumsal gerginlikler, gündelik hayata -büyük oranda -yansımamaktadır. Toplumun farklılıkları kabul eden geçişken kimlikli yapısının bu gerginliklerin hazmedilmesinde olumlu rol oynadığı anlaşılıyor.

Özetle, Türkiye toplumunda orta seviyedeki sosyal uyumu artırmak için toplumda güven duygusunun güçlendirilmesi ve ortak fayda anlayışının geliştirilmesi gerekli görünüyor. Bunun için, siyaset kurumunun toplumu sağlıklı temsil etme yeteneğini geliştirmesi ve daha iyi işler hale gelmesi önemli ve gerekli görünüyor.

İSTANBUL POLİTİKALAR MERKEZİ
SABANCI ÜNİVERSİTESİ KAMPUSU
ISTANBUL POLICY CENTER
AT SABANCI UNIVERSITY

Istanbul Policy Center
Bankalar Caddesi No: 2 Minerva Han 34420
Karaköy, İstanbul TURKEY

 +90 212 292 49 39

 +90 212 292 49 57

@ ipc@sabanciuniv.edu

w ipc.sabanciuniv.edu

ISBN: 978-605-2095-25-6